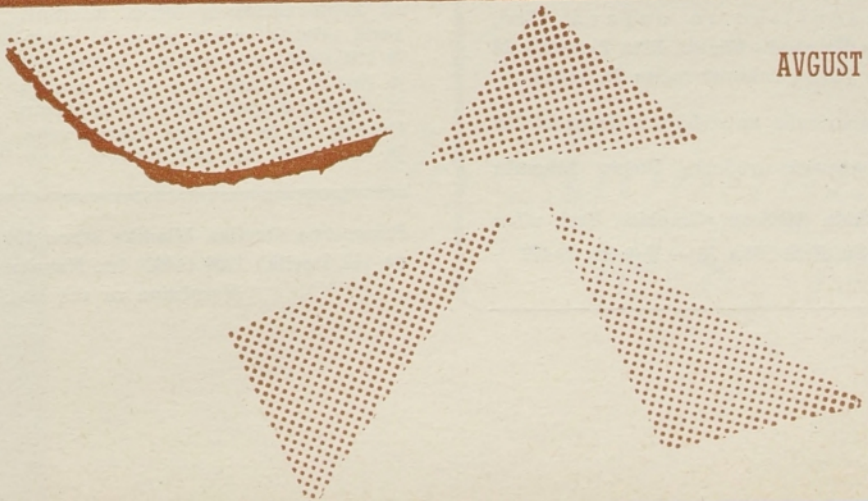
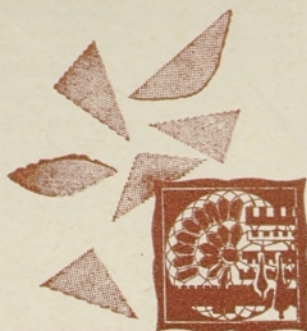


M L A D I K A

LETO II. - ŠTEV. 8-9

AVGUST - SEPTEMBER





MLADIKA

1958

8-9

I Z H A J A V S A K M E S E C

Uredila

Jože PETERLIN in Dušan JAKOMIN

VSEBINA

Maks Šah: Od Eiflovega stolpa do Atomiuma	141
Drago Stoka: Pramen luči	142
Jože Pirjevec: Večer — Pesem mrtvega jelena	143
Branko Bohinc: Capri-Mont Blanc	144
Vijolica Fonda: Dvoje utripov	147
Mirko Mazora: Za vozom sena	149
Stanko Kosmina: Značaj - jedro in odlika osebnosti	150
Jože Prešeren: Cerkev je organizirana ljubezen	150
Miranda Zafred: Poletna moda in dostojnost	151
Felicita Vodopivec: Odmev iz Lurda	151
Franc Jeza: Moč ljubezni	152
Zdravko Ocvirk: Balada	155
Radio	156
Miranda Zafred: Charles Chaplin	159
Za kratek čas	160

Uredništvo in uprava: Trst, Via Trento 2 - Gorica, Riva Piazzutta 18
Poštni čekovni račun št. 11-975

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193

Odgovorni urednik: Dušan Jakomin

Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

Pisma

MLADIKI

O ŠPORTU

Nekdo nam piše, kaj mislimo o športu, ki danes zanima toliko ljudi. Prosili smo profesorja telovadbe, g. Bojana Pavletiča, naj bi nam o tem napisal nekaj besed. Prepričani smo, da bo razmišljanje strokovnjaka na tem področju osvetlilo marsikaj nejasnega. Prof. Pavletič piše takole:

Menda ne bom odkril Amerike, če povem, da ima danes mnogo ljudi, ki so v zvezi s šolo, o vrednotenju posameznih predmetov posebno lestvico, sestavljeno v nekem čudnem zaporedju. Tako je na tej lestvici obrnjena vsa pozornost k »težkim« predmetom, kot so latinščina, matematika, zgodovina itd. Cisto neke na koncu pa se mimogrede omenja — če se — tudi telovadba, oziroma pravilneje povedano šolska telesna vzgoja (ŠTV).

Da se takoj razumemo: ne name-ravam pri svojih izvajanjih vrivati ŠTV med latinščino in matematiko in sicer iz enostavnega razloga, ker tega ni mogoče. Latinščina in matematika sta dva učna predmeta, kar pa ŠTV ni, oziroma, vsaj ne bi smela biti. Morda se zdi ta trditev nekoliko drzna in na prvi pogled ne-utemeljiva. Toda ni!

Neposvečenemu navadno ni znano, da je telesna vzgoja na šolah — in ne le pri nas — v precejšnji meri prava pastorka. Potisnjena v kot tiči v prisilni skromnosti z vrhano malho manjvrednostnih kompleksov ter se voljno prepušča, da jo mrcvarijo in otepajo z njo kot s kunjjo za brisanje prahu. Zaveda se, da je najnižje cenjen in najmanj upoštevan »učni predmet« in to svojo usodo vdano prenaša.

Jasno: tako stanje je v bistvu zgrešeno! Zavedati se moramo, da telesna vzgoja v nobenem primeru ne bi smela biti učni predmet. Njeno mesto bi moralo biti povsem drugje. Njeno materialno mesto bi moralo biti v šoli le zato, ker je tam na kupu toliko in toliko mladine. Toda telesna vzgoja sama bi morala biti nekaj nadšolskega, nekaj, kar je družba dolžna dati ne le učencu in dijaku, ampak vsakemu mlademu človeku. In le del take telesne vzgoje, bi morala biti tudi ŠTV.

Danes vemo, da morajo biti osnovna načela pri poučevanju ŠTV: zdravje, telesna pripravljenost in razvoj osebnosti. Mar ni pod zornim kotom teh načel ŠTV povsem drugačna od ostalih šolskih predmetov? Mar n. pr. matematiko lahko primerjamo z zdravjem, telesno pripravljenostjo ali pa celo osebnostjo človeka? Mar ni zdravje nekaj osnovnega, kar je po svoji strani mnogo nad matematiko, nekaj, brez česar ni niti matematike? Pogledajo kdaj starši, dijaki in sploh vsi, ki so v stikih s šolo ta »predmet« tudi skozi ta očala?

Če vse to dobro premislimo, potem nam ni težko ugotoviti, da ŠTV sploh ne bi smeli ocenjevati. Redovanje postavlja telovadbo na raven ostalih učnih predmetov, kar je pravzaprav skoraj smešno: kako bi na primer ocenjevali nekoga, ki hodi oziroma ne hodi k zobozdravniku? In kako bi ocenjevali nekoga le zato, ker je telesno bolj razvit od ostalih vrstnikov ali pa zato, ker ima šibkejšo osebnost od svojega soseda?

Na žalost pa se ŠTV še vedno obravnava kot učni predmet, kjer se morajo dijaki naučiti gotovih vaj ne glede na to, koliko so te vaje za posamezne učence koristne. Tudi če učitelj hoče vzgajati svoje učence po osnovnih pedagoško — didaktičnih načelih ŠTV, ga ocenjevanje pri tem ovira ter ga zaveja na stranpota, kjer se zdravstvena, rekreativna in moralna vrednost vaj nujno spreminja v prikazovalno. Pravi cilj pa se vedno bolj odmika.

Z vsem tem seveda nikakor ne trdim, da je sedanji način telesne vzgoje v šolah škodljiv. Nasprotno! Posebno najnovejše odredbe, ki so jih izdali v poslednjem desetletju v večini evropskih pa tudi drugih držav, so zdravstveno in moralno vrednost ŠTV močno povečale. Toda nobenega dvoma ni, da bi se ta vrednost še mnogo bolj povečala, če bi odpravili nesmiselno redovanje. Današnji sistem ocenjevanja pri ŠTV je težak in nepotreben balast, katerega bo prej ali slej treba odvreči. Potreben je bil le kot vmesna stopnja razvoja, toda že današnje stanje v šolski telesni vzgoji ga občuti kot breme. Koliko časa bomo to breme še nosili pa je odvisno od strokovne razgledanosti, uvidevnosti, naprednosti in odločnosti onih, ki o tem odločajo.

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (12 številka) 1200 (1400) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 3½ dol.

Od Eiflovega stolpa...

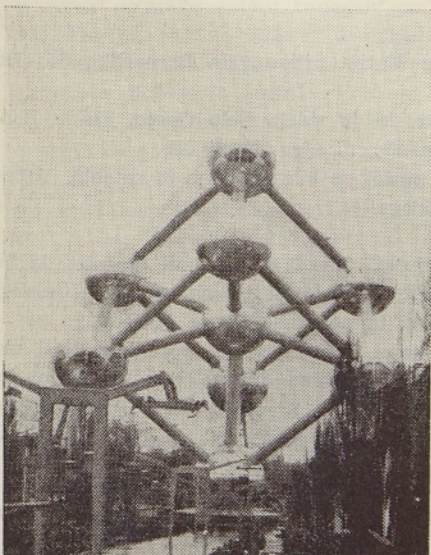
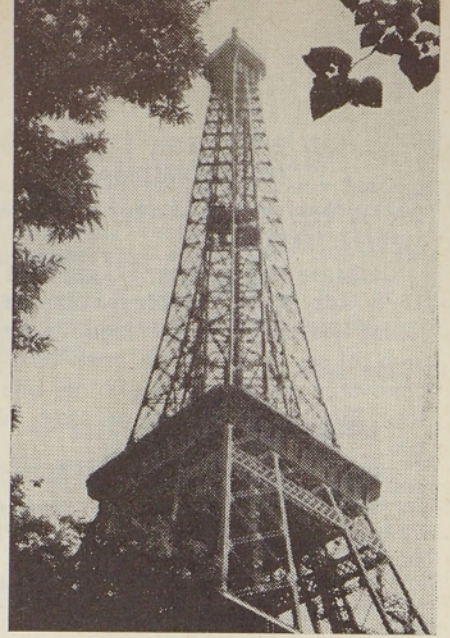
Obiskovalec svetovne razstave v Bruxellesu se pred Atomiumom, simbolu naših dni, nehoti spomni na drugi simbol, ki je pred osemdesetimi leti veličastno zagospodoval ob bregovih Senne, na Eiflov stolp v Parizu.

Eiflov stolp in Atomium, čudeža naše dobe, sad znanosti in tehnike, sta izraz dveh tako različnih dob, da se nam zdi neverjetno, da ju loči le razdobje osemdesetih let. Kakor je nosila pariška svetovna razstava leta 1878, nosi tudi letošnja v Bruxellesu, pečat polstoletnega napredka človeštva. Z Eiflovim stolpom so proslavili zmago slavje statike, jekla, železnic in Pasteurjevih odkritij. Z Atomiumom pa proslavljamo pohod odkritij na področju atomov,

jederne sile, sputnikov, raket itd. To sta dve dobi, dve ločeni Evropi, ki ju loči le pregraja imen: atom, avtobus, aeroplan, eksistencializem, gangster, zvočnik, jazz, psihoanaliza, nylon, orlon, perlon, movil, vipla, fertene, cinemascop, ciklotron, elektron, sinkotron, proton, sputnik, avtomacija itd. Za to pregrajo novih imen pa stoje ljudje preteklosti, možje ki so še nosili trdo oškrobljene ovratnike, cilindre in frake, dame v dolgih in širokih krilih. To je bila Evropa Eiflovega stolpa, Evropa kronanih glav, Evropa Sueškega prekopa, Evropa petih velikih političnih in gospodarskih velesil, katerih moč in civilizacija je segala v Afriko in Azijo, nad narode ki so danes samostojno zastopani z lastnimi razstavišči na svetovni razstavi v Bruxellesu. Iz razstavišč teh narodov odseva, koliko jim je dal in jih naučil Zapad. Tedaj je Evropejec pripadal vodilni celini, ki je živela svoje zgodovinsko poslanstvo na neraziskanih poteh Afrike in Azije. Danes tega ni več. Vse je usahnilo. Ko Evropejec stoji pred Atomiumom in ga opazuje, stoji pred uganko, pred vprašanjem: je Atomium simbol mirne atomske dobe ali pa vodikove bombe, ki visi nad svetom kot težak Damoklejev meč na konjski žimi.

»OBRAČUN SVETA ZA BOLJ ČLOVEŠKI SVET« je geslo svetovne razstave v Bruxellesu, ki hoče povesti čudovit in drzen razvoj tehnike in iznajdb v korist in službo človeštva. Toda nasprotje med načelom in resnico stopa grobo v ospredje na dveh razstaviščih: na ameriškem in sovjetskem. Ameriško razstavišče predstavlja svete in resen gigantski plastični kolos, kjer se obiskovalec seznanja s plastiko vseh vrst, umetnimi vlakni, televizijo, proizvodnjo vseh vrst in jedrno fiziko. Sovjetsko razstavišče pa predstavlja dvonastropni blok, napihnjen z demagogijo, sredi katerega stoji bronasti kip Lenina v tribunski drži, simbol revolucionarnega pohoda. To dvoje razstavišč je cilj vseh obiskovalcev, kjer se dnevno srečujejo množice, ki si žele prepričati o vplivu obeh kolosov, ki sta v neprestani tekmi za osvojitve sveta. Radovednost mas, ki se tu ustavljajo, stoji pred vprašanjem, ali bo prišel dan, ko se bo človek lahko prebudil iz svojih sanj in ne bo postavljen že ob prvi jutranji misli pred vprašanjem: vojna ali mir. V sovjetskem razstavišču je središče vsega sputnik, ki je razstavljen ob vznožju Leninovega kipa. Tam stoje množice in razmišljajo in sodijo. Za ostalo se obiskovalci ne menijo mnogo. Vsakdo pa takoj spozna, da sovjetsko gospodarstvo ni na vseh področjih v vzporedju. Največji povdarek je na težki industriji, to je na vojni proizvodnji. Amerikanci imenujejo svoje razstavišče Kolosej leta 2000. Ameriško in sovjetsko razstavišče postavljata človeka pred isto uganko, ki teži danes vse človeštvo. Obiskovalca napadajo dvomi, ko občuduje in si predstavlja čudoviti jutrišnji dan, urešničenje vsega, kar niso bile pred pol stoletjem niti sanje, a kar lahko uniči apokaliptični utrinek vojne. Ta strah in dvom pa se še stopnjuje, ko čitamo v Uradnem vestniku razstave, kjer je René Bernard zapisal: ŽIVIMO V ČASU ZASKRBLJENOSTI. TEHNIKI SO NAM OMOGOČILI PROIZVODNJO ČUDOVITIH DOBRIN NISO PA SPOSOBNI, DA BI NAM DALI ONO MODROST, KI JE POTREBNA,

(Nadaljevanje na naslednji strani)



... do Atomiuma
1878 - 1958

OD EIFLOVEGA STOLPA DO ATOMIUMA

DA BI VSE TO UPORABLJALI NA PRIMEREN NAČIN...«

Če bi na ponosni pariški razstavi leta 1878 kdo dejal, da bo Evropa že čez nekaj desetletij v vojni izgubila prvenstvo, bi se vsi smejali in imeli tako preokovanje za norost. Tako je bila takrat Evropa zaverovana v svojo blaginjo.

Tega prepričanja v današnji Evropi ni. In prav v tem je razlika teh dveh dob, dob dveh Evrop, Evrope leta 1878 in Evrope danes.

Maks Šah

POD SVETLIM SONCEM

Ves mesec so mnogi naši otroci uživali sonce in čisti zrak v gorskih in obmorskih kolonijah.

Nabrežina — morska kolonija Slov. dobrodelnega društva.

Agordo — gorska kolonija Vincencijeve konference.

Paularo — druga gorska kolonija SLOKAD. Veselih in ogorelih obrazov se vračajo. Fantje so prišli, dekleta pa bodo zaključila svoje letovanje v začetku septembra.

Da bi ne ostali v mestni zatohli vročini naši dijaki — za to skrbi že več let vodstvo Slovenske dijaške zveze. Svoje kolonije organizira v Ukvah, prijazni, tihi vasi v Kanalski dolini. Letos so bila prva dekleta, zdaj zaključujejo svoj poletni dopust fantje.

A kako bi mogli ostati starejši študentje in akademiki brez letovanja, potem, ko so ga že leta in leta uživali kot otroci in srednjeolci? Za nje pa organizira letovanje Slovenski kulturni klub. Letošnje je bilo tretje. Tudi to je v Ukvah.

Ukve so postale naš drugi dom. Vsako hišo poznamo, vsak kamen za vasjo, igrišče za Belo, mrzli Ukviški potok in vse tiste poti na planino, v Ovčjo vas, na Ojstrnik, na Belopeška jezera, v Zajzero, na Višarje... Že stokrat smo bili na vseh teh izletih, vsako leto večkrat in vendar je vedno lepo.

Ko je letos akademik, ki je bil največkrat med nami do zdaj v Ukvah, odložil svoj nahrbtnik v hotelu, je rekel: »Tako, pa smo spet doma!«

Tako je kot bi prišli domov. Veseli smo, ko pridemo in zdi se, da so nas že vsaj malo



Skupina SKK na Sv. Višarjih

PRAMEN LUČI

Drago Štaka

Vlak je s strašno brzino rezal trtne nasade, polja in gozdove. Mudilo se mu je: tudi on se je naveličal brezkončne, utrudljive ravnine.

Ljudje so se sklanjali skozi okna in vdihavali sveži zrak; v kupejih je bilo neznosno vroče! Opoldansko julijsko sonce je namreč z vso silo grelo železne vozove.

Milko je stopil k oknu; že dolgo ni trpel v takšni vročini. Nehote se je spomnil neznosne vročine v prisilnih taboriščih med vojno. Ko bi ne bil na romanju, bi preklel vlak in vročino v njem; tako se je pa moral zadrževati. Milko ni imel namena stopiti na ta vlak, toda v zadnjem trenutku je moral zamenjati sestro ter se voziti z množico romarjev v daljno mestoce.

Ljudje so v kupejih molili in prepevali. To ga je nekoliko razjezilo. Verski fanatizem! si je mislil. Podobno kot v srednjem veku. Danes je vendar svet drugačen, moderen, naprednejši!

Vlak je zapiskal ostro in zategnjeno ter se pognal v osrčje visoke gore. Milko se je umaknil od okna in sedel v kupe. Stegnil je utrujene in otekle noge ter se pogreznil v bolestni sen. Bil je sam med temi ljudmi.

Množica ga je nesla neznanokam! Vse je hitelo, molilo in prepevalo. V cerkev gredo, je pomislil. Kaj bi tam. Najprej si moram ogledati mesto. Toda ni se mogel iztrgati objemu mase, ki ga je nehote vlekla s seboj. Vdal se je in si popravil fotografski aparat, ki ga je nosil na jermenu, obešenem okrog vratu. Da mi ga ne uničijo, je pomislil, je še čisto nov. Prekoračili so most in stopili na ogromen prostor pred cerkvijo; šele tu se je lahko osvobodil mase ljudstva. Naenkrat je opazil, da je med neznanimi ljudmi — vsi znani obrazi so izginili. Bolje tako, je pomislil, me vsaj ne bodo nadlegovali. Ubral je svojo pot. Srečaval je veliko ljudi, od katerih je vsak drugi govoril različen jezik. Pravi mozaik narodov! Ničesar ni razumel; edino nemščina mu ni bila tako tuja. Stopil je hitreje. Prehiteval je skupino za skupino. Prevzemal ga je čuden občutek. Prislulnil je petju in molitvi in skušal uganiti, od kod so ljudje. Ni se mu vedno posrečilo. Naenkrat je zagledal pred seboj skupino Škotov. Spomnil se je, da jih je v Trstu že videl. Prijel je za aparat in sprožil. Šel je dalje in opazil prve bolnike: bili so na črnih vozičkih in negibno ležali. Najbrž so jih peljali v kopelj. V srcu ga je nekaj stisnilo; nato je odprl aparat in znova pritisnil.

Pred cerkvijo je srečal nekaj znanih obrazov in se jim pridružil. »Šli bomo pred Marijino votlino,« je nekdo dejal. Ni rad sprejemal ukazov; vendar je sklenil počakati. Milko je gledal okrog in se čudil, da vsi tako glasno prepevajo. Bil je v zadregi in je hotel tudi sam pomagati, tako, iz vljudnosti. Komaj znatno je odprl usta in se pridružil ostalim. »Saj sem neumen,« je dejal čez čas, »ko bi me videl kdo mojih prijateljev!« In ker ni vedel, kam bi šel, se je odtrgal od gruče in začel brezsmiselno fotografirati.

»Tu je votlina, v kateri se je Marija prikazovala Bernardki. Sto let je že minilo od takrat.«

»To je hiša svetnice Bernardke, ki je videla Belo Gospo. Tu je Bernardkina postelja! Tu je umrl njen oče, tu njena mati...«

V hiši, katero so spremenili v muzej, je bilo temačno in zatohlo. Milko si je zaželel sonca, svetlega in močnega.

»Bernardka je veliko trpela.«

Torej je Bernardka resnično živela? Seveda je! Saj ni mogoče, da bi si vse te zgodbe izmislili! In če je res živela, si je mogla sama izmisliti Marijina prikazovanja, tako preprosta in pobožna, kot je bila?

Stopil je na ulico in globoko zajel svežega zraka. Spet je naletel na brezštevne romarje. Petdeset tisoč jih priroma dnevno v ta kraj, mu je nekdo zatrjeval. In to z vsega sveta. Gledal je po ulicah in opazoval to morje ljudi. Z avtomobilskih evidenčnih tablic je razbral, da je največ ljudi

Jože Pirjavec

Večer

Kadar sonce zaide,
samo še vrhovi žarijo
kakor neznani svetovi,
kamor bi rad poletel...
Ko pa še zadnja skala ugasne,
mir prihiti na lahnih perotih
in poje pesem tišine,
srce pa poslušša in poje za njim...

Pesem mrtvega jelena

Z visoke sem padel pečine,
padel v te globočine
in mrtev tu obležal,
na sredi potoka ...
Zbuditi ne more tvoja me roka,
ne božanje mrzlo valov,
ne straši več lovčev me strel,
zdaj mrtev sem, tu bom strohnel...

prišlo iz Avstrije, Nemčije, Belgije, Nizozemske, Anglije; in celo iz Avstralije je videl dva motorja.

Spet je srečal bolnike; med njimi so bili tudi otroci. Vsi so bili zmučeni in trudni, toda nekje v kotih ustnic se jim je skrival srečen, blažen smehljaj.

Hodil je po mestecu in opazoval, opazoval. Prvič v svojem življenju je videl toliko trpljenja in ljubezni obenem, toliko vdanosti in junaškega žrtvovanja. Prvič je videl toliko moč zbranih pri molitvi, toliko fantov pri obhajilni mizi. Kje so dobili to vero? Kdo jim je pomagal in jih vodil? Pospešil je korak in izginil med neskončno množico.

Ni mogel prešteti lučk, ki so tistega večera plapolale v procesiji. Morda jih je bilo dvajset ali trideset tisoč. Pa saj je bilo to vseeno! In iz teh tisočerih grl je prihajala neznansko lepa pesem. Vsakdo jo je prepeval v svojem jeziku in ga ni zato nihče sovražil. Tudi Vasilij je pel v svojem jeziku in je bil ponosen nanj. Po mikrofону so prepevali in govorili duhovniki vseh narodov in med njimi je Milko slišal tudi svojo sladko govorico. Takoj po francoščini, angleščini in nemščini jo je slišal. Najraje bi zajokal od veselja. Ave, ave, Marija, je donelo v svetlo noč. Pesem, veličastna in lepa, se je preko poljan razlegala po vsej dolini in segala do neba. Ave, ave, Marija! Nešteto lučk se je dvigalo v nebo in pozdravljalo Belo Gospo.

Milko je stal nepremično in gledal množico ljudi ter poslušal molitev in pesem, ihtenje in prošnje. V njegovi duši se je dogajalo nekaj velikega: kot bi se tajala trda skorja, da je postajal ves dober in mehak. Začutil je v sebi nekaj neskončno lepega, velikega in neminljivega. Zdrknul je na kolena in s svetlimi očmi in s smehljajem na ustnih zrl v morje luči, potem pa začel komaj slišno ponavljati za množico: Ave, ave, Marija...

Počasi je vstal in kot omotičen hitel k votlini, kjer se je pred sto leti dogodil eden največjih čudežev. Tam je bil čisto sam; to mu je dobro delo. Pokleknil je in molil; samo še kot otrok je molil tako goreče. Toda to je bilo tako daleč, daleč!

Od nekdaj je začul mogočno, prelepo pesem. Procesija se je vračala. Glasovi so se bližali, vse bolj in bolj so se razlegali po svetem kraju ter plavali v nebo; v to neskončno, nedosegljivo nebo, ki je bilo Milku v tem trenutku tako blizu in tako dosegljivo!

veseli tudi naši znanci — vaščani v Ukvah Saj se poznamo kot stari prijatelji.

Dekleta imajo svoj glavni stan v hotelu g. Prešerna, fantje pa bomo dobili počasi domovinsko pravico v hotelu »Na pošti«. Vmes je potok, preko njega pa vodi most, tako da smo kot ena velika in lepa družina a posebno pri študijskih predavanjih.

Nestrpni pričakujemo novega letovanja prihodnje leto.

Franc Mljač

V SKAVTSKEM TABORIŠČU

Nekaj dni so bili šele tam, ko smo jih obiskali. Postavili so si taborišče v vznožje Mangarta, blizu drugega Belopeškega jezera, v samo zelenje in senco dreves. Ko smo jih našli, je bilo vse živahno. Lepšali so vhod v taborišče, drugi so čistili ozadje, tretja skupina je še krasila oltar, ki so ga postavili nasproti vhodu in kjer so imeli potem vsak dan sv. mašo. Dežurni so nosili vodo, drugi drva, tretji so pripravljali kosilo. Dvajset šotorov različnih barv, zraven so se dvigali novi.

Sprejel nas je starešina prof. Ivan Theuerschuh. Ljubeznivo nas je povabil dalje, nam razkazal način skavtskega življenja in taborjenja in pojasnjeval:

»Nismo še vsi. Danes pride bazoviška četa. Kot vidite, šele taborišče urejujemo. Vsi imajo polne roke dela in tako mora biti. Sicer bi se naveličali, postalo bi dolg čas, zdaj pa nima nihče časa na to misliti, da bi se dolgočasilo.«

»Tam smo videli druge šotore, doli, blizu jezera«, sem rekel. »Ali kaj veste, kdo tabori tam?«

»Seveda. To so gojenci semenišča iz Rima, a so iz južne Amerike. Obiskujemo se in se dobro poznamo med seboj. Zanimivo jih je poslušati, ko govorijo, kako lepo se počutijo v naši naravi ob vznožju slovenskih planin.«

»Pa niso še neki skavti v bližini?«, sem vprašal.

»Da, pravi starešina. »To pa so italijanski skavti. Med njimi je predstavnik italijanskega skavtizma. Tudi oni so bili že pri nas na obisku. Sinoči smo imeli skupni taborni ogenj. Vsaka skupina je prispevala nekaj točk: italijanski skavti pesem in igre, Amerikanci nekaj svoje žive folklore in mi spet pesem. Tako je bil ta večer nekaj nepozabnega za vsakega skavta. Spoznavanje posameznikov in narodov med seboj, spoštovanje drug drugega, to je med drugim velika naloga in poslanstvo skavtizma.«

»Kako dolgo boste taborili?« me je zanimalo.



V skavtskem taboru je vse živo

»Tri tedne. Vem, da bodo za vse prehitro minili.«

»Koliko vas bo, ko bodo vsi prišli?

»Okoli šestdeset, kar bo eno izmed naših najmočnejših taborjenj.« Šestdeset mladih skavtov s Tržaškega pomeni gotovo za organizacijo, ki je nastala šele pred nekaj leti lep napredek. Gospod Zupančič, ki je pričel in ki še danes kot duhovni vodja organizacijo vodi, je gotovo vesel svojega uspeha. Vidno je bil zadovoljen tudi starešina tržaških skavtov, prof. Theuerschuh, ki neumorno že leta in leta vodi, predava in vzgaja skavtski naraščaj. V vodstvu skavtskega dela je tudi g. učitelj Skrinjar, ki v taborišču nadzira delo, pripravlja mlade skavte na izpite in je tam, kjer je potreba. Poleg tega pa sta na taborjenju še druga dva neutrujena delavca, duhovna voditelja, g. Gerdol in g. Miklavec. Mladi skavtski organizaciji in voditeljem naše iskrene čestitke!

jp

TAKO JE BILO ŠE LANI

Pred letom smo poročali o izredno lepem običaju v Ukvah, ko fantje na dan farnega žegnanja pojo v cerkvi, potem pa pred cerkvi v krogu in potem dalje po vsej vasi, pred vsako vaško gostilno slovenske narodne pesmi. To je lepa navada, ki se je ohranila do danes edino v Ukvah v vsej Kanalski dolini. Sredi kroga stoji dekle s štefanom vina, ki je pokrit s šopkom cvetlic. Potem eden fantov vzame šopek in ga pripne dekletu, nato pojo dalje.

Letos te lepe navade ni bilo več. Mnogi smo prišli iz Trsta, da bi spet uživali ob tem, toda fantov ni bilo od nikoder. Ta obhod po vasi in petje organizirajo fantje, ki gredo tisto leto k vojakom. Letos je bilo tako, kot da Ukve nimajo več fantov.

Ne samo nam, tudi očetom in materam v Ukvah je bilo težko. Pa so se zbrali možje, stare slovenske korenine, na koncu vasi v krog, prišlo je mlado, nasmejano Erlichovo dekle s štefanom v sredo in možje so zapeli. Zapeli kot da so stari dvajset let.

Veseli smo te mladosti. Možje so rešili čast vasi. Upamo, da ne bo nobeno leto več tako, da bi ta pesem izostala. Fantje, ki bodo imeli nalogo drugo leto pripraviti in obnoviti staro navado, naj pogumno to store. Žal bi nam bilo, če bi Ukve ostale brez tega praznika, ki se ga veselimo celo mi, ki smo daleč od Ukev.

jp



Zapeli so, zdaj pa še kapljico rujnega ...

Branka Bohinc

Capri / MONT BLANC

V DEŽELI, KJER CITRONE CVETO ...

Tako je ovekovečil Goethe čudežni svet južno od Neaplja. Od Sorrenta do Salerno odseva obala v edinstvenih barvah. Ni čuda, da je privlače vala umetnike. Prihajali so Goethe, Wagner, Nitsche, Browning... In Torquato Tasso je ob njej preživljal svojo mladost.

Peljem se iz Sorrenta na Capri. Axel Munthe me je že zdavnaj prevzel s svojim San Michele. Popoldansko sonce pljuska morsko sinjino v oranžno vzpetino, ki obdaja ves polotok. Na vrhu čepi v nasade zagrnjen Sorrento. V dalji se iz obzorja vse jasneje rišejo divje poteze Caprija. Prav iz te strani je kakor izrezan iz velikega kosa granita in postavljen sredi morja.

Barve, same barve. Potniki se kopljejo v njih. Čeprav jim je popoldanska utrujenost legla na obraze, žare v prefinjenih odsevih barv, ki se mešajo in prelivajo druga v drugo in vsak čas ustvarjajo novo lepoto.

Bližamo se Capriju. Čim teže čakam, tem bolj me preseneča. Morda je samo prvi vtis. Le obala in pristanišče sta verjetno zazidana, Capri pa je še ostal Capri. V strahu upam ...

SEJMIŠČE ...

Saj to je vsako pristanišče. Na pomolu stoje fantje v kavbojkah in z žvečilnim gumijem v ustih. Lačno preže na mimoidoče gospodične, ki v kopalnih kostumih hite na plažo.

Koka-Kola, sladoled, avtobusi, taksiji, nosači, hotelski uslužbenci. Vse se mi ponuja.

Hvala. Hočem videti Capri.

Na vrh, da bom ubežal temu vrtljaku! Po ozkih zazidanih ulicah sem se ves poten dokopal do sedla. Spet zid in hoteli.

Glavni trg je pripravljen za večerni ples. Umetna razsvetljava, napisi in zastave v kričecih barvah.

Kot bi na stebre Plečnikovih žal pripel umetne rože. Nesramno so lepoto Caprija prekrili z umazanijo človeških rok.

Proč, tu ni mesta zame! Hočem videti Capri!

Stara gospa se pritožuje, da se dolgočasi. Sreča da je kinopredstava vsak večer in ples in muzika.

Ljudje prihajajo sem jest in pit in veseljačit. Kot bi doma ne mogli. Seveda tu je dražje, tako drago, da še Nemci s svojimi markami stokajo. Tej draginji so kos le ameriški dolarji.

In ob vsem ti ljudje ne vidijo Caprija.

Hitim na drugo stran ...

SAMOTNA KARTUZIJA

s svojimi slikovitimi stenami pod menoj me je razveselila. Vedeli so stari menihi, kje je mir, kam morajo bežati pred kričavim svetom.

Po slepi ulici pridem točno pred vhod.

Streslo me je.

Nekdanja trdnjava miru je postala igrišče. V Neaplju je kartuzija muzej, v Rimu je kartuzija muzej, v Capriju je kartuzija bolj sejmišče kot muzej. Kje je čas, ko so menihi hodili po teh hodnikih. Ni bila spregovorjena glasna beseda na tem križnem hodniku. Vase in v Boga pogreznjeni so bili polni sreče. Komaj so zadrževali svoje notranje veselje do enajste nočne ure, ko so ga začeli prelivati v speve liturgije.

Kričava mladina, ki s svojim športom oskrunja ta kraj, morda nikdar ne bo občutila te sreče.

Horror vacui — strah pred praznoto. To je bil nekdanji fizikalni zakon. Ne vem, če ga je podpisala moderna fizika.

A gotovo velja za modernega človeka.

Axel Munthe je iskal na Capriju svoj mir in samoto in srečo. Še pred njim so ga iskali kartuzijanski menihi. Otroci dvajsetega stoletja pa so Capri spremenili v vrtiljak.

Od Monte Solare, preko Anacaprija do kartuzije, vse je prekrito z umetnimi rožami in vsa tišina preluknjana s kričanjem.

Se eno upanje imam ...

GROTTA AZZURRA ...

Obdajal me je dvom. Fotografija je preveč romantična. A vendarle je resnična barva vse lepša.

Votlina pod Caprijem, široka, da v njej istočasno more plavati deset čolnov in več. Vhod ozek, da more skozenj le po en čoln in dobro moramo skloniti glave, da ne zadenemo ob skalo.

Pravljica iz tisoč in ene noči. Menda te barve ni nikjer več. Nisem je še videl. Morska sinjina, ki odseva v mračno steno, se razprši v novo barvo, ki ji ni imena. Rekel bi: to je barva »grottaazzurra«.

Pljuski veseli se razlije in pomeša s šumenjem valov, ki butajo ob kamen. Zavozili smo prvi. Pijem, upam, radost me prevzame ... Vendarle sem našel Capri. A za nami so priveslali drugi, najmanj deset čolnov.

In ljudje so spremenili še Grotto Azzurro v sejmišče.

Kriče kot bi jih popadel strah. Tako kriče otroci, ki se izgube v noč. Strah jih je. Horror vacui.

Tu tiči razlog, zakaj ne prenesejo mirnega dneva, zakaj morajo z umetnimi rožami prekriti »naravno umetnino«, zakaj morajo kartuzijo spremeniti v muzej in športno igrišče, zakaj morajo prekričati sinjo tišino še v Grotta Azzurra. Strah jih je notranje praznote in se boje, da bi bili trenutke sami s seboj in da bi jih molk in sameta prisilila, da bi pogledali vase.

Praznota, sama praznota.

Zato beže: beže iz kraja v kraj, iz zabave v zabavo, iz senzacije v senzacijo. Preglušiti morajo notranjo praznoto.

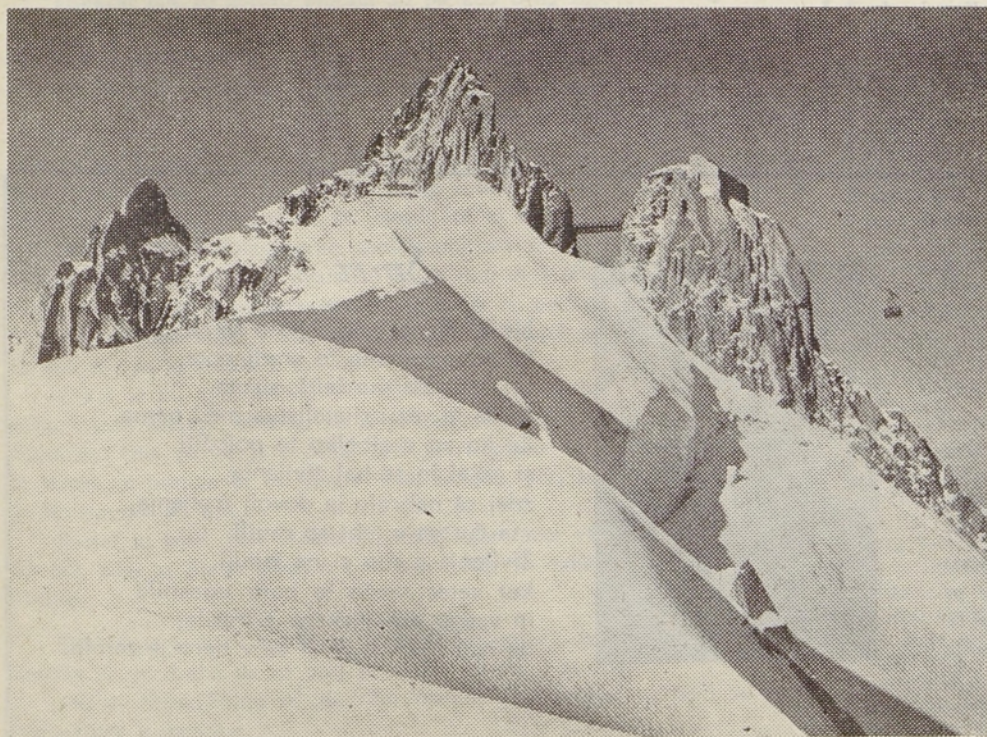
Tako so uničili Capri.

SOCIALISTIČNI REALIZEM V UMETNOSTI

V zvezi s svetovno razstavo v Bruslju, smo brali lahko tudi zanimive sodbe o **sovjetski umetnosti**. Ko italijanski kritik Fortunato Bellonzi govori o katalogu »Petdeset let moderne umetnosti«, se zgrozi nad reprodukcijami »neverjetno grdih slik in kipov v znamenju socialističnega realizma«.

»Začudenje obiskovalca je tem večje, ker ve, kako spretna je sovjetska diplomacija v vseh drugih ozirih, medtem ko kaže sovjetski komunizem na področju umetnosti podobo skrajne klavnosti najslabšega ilustrativnega in diletantskega šolskega akademizma, ki si ga je mogoče misliti; tako da se zdi, da nalašč ponuja svojim sovražnikom najmočnejše argumente.

Slike, kot so na primer »Pismo s fronte« Lahtionova, »Kruh« Jablonskaje, »Dekle iz sovjetske Kirgizije« Čujkova in druge, ki smo jih z neprijetnimi občutki gledali že na prejšnji Biennali v Benetkah, so najučinkovitejša protisovjetska propaganda, ker kažejo, da v Sovjetski zvezi sploh ni nikakega umetniškega življenja. Zdaj v Bruslju kažejo celo sliko »Lenin v naslanjaču«, ki jo je naslikal Brodsky leta 1950, in pošastno grdo podobo »Konec«, ki prikazuje smrt Adolfa Hitlerja in Eve Braun ter je dva metra visoka in dva in pol metra dolga. Izdelal jo je kolektivni napor treh moskovskih slikarjev: Mihaela Kuprijanova, Porfiria Krilova in Nikolaja Sokolova, ki so si ustanovili neko vrsto slikarsko družbo z omejeno zavezo pod psevdonom Kukrinisky. Ta slika je mogočen dokument, ki razodeva, kako sovjetsko slikarstvo ni sposobno občutiti velikih tem vojne, napredka, socialnih revolucij, kolektivnih strasti in upanja in to prav v tipični deželi kolektivizma ...«.



▲
Snežni
vrhovi
Mont
Blanca
▼

POLETNO PROSVETNO DELO NA GORIŠKEM

Z julijem so se vrata prosvetnih dvoran zaprla. Prosvetni delavci in člani društev so odšli na poletne počitnice.

Kljub temu pa je bila pretekla poletna sezona na Goriškem precej razgibana. Najprej nam je 5. in 6. julija SKPD iz Gorice podalo v dvorani Brezmadežne **opereto »Zvesto dekle«**. S to opereto je društvo posredovalo gledalcem nekaj domačega, na nov način. Opereta, sestavljena po narodnih motivih, je bila občinstvu zelo všeč. Vsi, prav vsi so zaživelj košček preprostega življenja sredi naših planin. Trud g. **Maksa Debenjaka**, ki je opereto sestavil in vodil orkester, ni bil zaman. Isto tako je pohvale vredno delo g. režiserja **Kumrova**, ki je znal z njemu svojstveno sposobnostjo pričarati gledalcem odlomek pristno slovenskega življenja. Prof. **Filej** pa je izredno dobro pripravil zbor, da je nastopil v opereti. Vsi, razen orkestra, so nastopili v narodnih nošah, kar je dalo celotnemu večeru poseben pečat. Takih in podobnih predstav si naše ljudstvo želi sredi vsakdanjega vrveža modernega sveta.

Drugi veseli dogodek je bil v **Pevmi pri Gorici**, ko so 21. julija ustanovili SKPD **»Jože Abram«**. Občni zbor je pokazal navdušenje mladega sveta za organizirano prosvetno življenje. Za prvega predsednika društva je bil soglasno izvoljen g. Andrej Kosič. Ustanovitvi društva so prisostvovali kot gostje predstavniki goriškega in števerjanskega SKPD. Da bi se oddolžili danim obljubam na občnem zboru, je mlado društvo priredilo že 3. avgusta na prostem **»Veseli popoldan«**. Na sporedu je bilo petje, veseloigra in veseli trio. Že pri prvem nastopu v okviru novega društva je bilo videti, da bo mladina iz Pevme kos tudi težjim nalogam.

Tudi za poletno sezono velja: Kar je domače, čeprav preprosto, bo vedno z veseljem sprejeto pri vseh naših ljudeh, zato ker v domačem vidi slovenski človek kos samega sebe.

Ivan Bolčina

MONT - BLANC

je poslednje upanje. Morda je bilo samo redko naključje. Pa sem vzradoščen ob misli, da sem se dokopal do vrha.

Radi bi mi iztrgali deviško divjino, a do zdaj tudi spretni sejmarji, ki maličijo ta svet, niso uspeli.

Zičnica iz Chamonixa je pokvarjena. Iz St. Gervaisa vozi našminkane dame, a na srečo le do prvega razkošnega hotela. Dosti, saj pridejo le jest in pit in ob zimskih večerih se bodo v kavarniški družbi hvalisale, da so od blizu videle Mont-Blanc.

Od višine tri in štiri tisoč naprej pa me začne vse bolj prevzemati občutek objestne sproščenosti.

Kjer veter sproti zabrisuje človeške stopinje v snegu, ni nobene sledi zlagane ponarejenosti.

Težka je pot, naporno dihanje. Skupina za skupino, celo tiste z vodiči se vračajo: ni mogoče na vrh.

Mi trije smo brez vodiča, a gremo na vrh. Veter brije, sneg nam zagrinja pogled, ledene nam roke in noge, a svet je pristen, je zares, divje zares.

Nobenega človeškega glasu, nobene sledi umetnih rož, nobenega krika iz ponarejenega sejmišča, vse to je daleč pod nami.

Zajema nas elementarna moč samotne divjine. Niti med seboj ne govorimo; le kratko opozorilo, če smo blizu nevarnosti. Naprej, prav do vrha belega samotarja.

Zaledeneli so nam obrazi.

A prišli smo na vrh. Ljudje iz sejmišča, ki so prevpili tišino v Grotta Azzurra, bi morda vriskali še tu. Če jih ne bi podrla utrujenost.

Mi smo v molku pili dalje, ki jih je plesoča megla razgrinjala na vse strani. Škoda vsake besede, ker bi zrušila notranjo srečo.

Vendarle ste še pustili košček sveta, da sameva v deviški lepoti. Sejmarji!

Tak je svet.

Prav za prav je to tragika in boleča problematika človeka.

Čim so kartuzije muzeji in igrišča in človek ne prenese svoje samote in beži pred seboj z umetnimi rožami v rokah in povsod postavi vrtljak, da v kriku pozablja nase, je to dokaz, da smo bolni. In morda vsa naša omika boleha predvsem za to boleznijo. In vse iskanje v abstraktni umetnosti, v glasbi brez melodije in sartrskem begu v nič ne izražamo drugega kot svoj nemir: horror vacui.

Zato ni velikih umetnikov.

In morda bo bodočnost, ko bodo kartuzije oživele v samotni molitvi, obsodila naš čas kot dobo praznih ljudi.

OB OBLETNICI

26. avgusta preteklega leta je nenadoma umrl Zdravko Ocvirk. Ob obletnici njegove smrti se Mladika spominja svojega draga sotrudnika s toplimi čustvi. Iz njegove literarne zapuščine objavljamo pesem — razgovor pokojnega pesnika s smrtjo. Mladika zbira Ocvirkove pesmi in jih želi izdati v knjigi ter s tem počastiti njegov spomin.



Smrt

Ne kliči me, prišla bom sama in bom ustavila te sredi pota, saj vem, da me želiš, sirota in da je vez prijateljstva med nama. Že ko so v zibelko te položili si jokal in se bal življenja, zdaj se nabralo je dovolj trpljenja, vsa čustva v tebi so ranili. Življenja s silo si ne jemlji, kot veter svečo te bom ugasnila in vsega zemeljskega odrešila, da boš počivat vrnil se v naročje zemlji.

DVOJE UTRIPOV

Vijolica Fonda

»Si jezna? No, nasmehni se vendar!«

»Ne, ne, zakaj bi bila jezna?«

»Tako si resna.«

»Rajši vidim, da se vedno ne opravičuješ.«

»Prav.«

Trenutek molka, nato je znova začela:

»Kaj si že pravil?«

»Ni važno. Ti kaj povej!«

»Ne. — Čakaj, pravil si, kako so ti prebodli grlo. Pripoveduj dalje.«

Obotavlja je začel. Besede so se mu trgale iz ust z muko in s hrepenenjem obenem, da bi jih izrekel. Razumela je samo na pol. Ni šlo samo za goli dogodek, nikoli. Vedno je ostalo nekaj nejasnega v ozadju, na kar je namignil, a pojasnil ni. Ona ga ni spraševala, le poslušala je.

»Prijatelja pa nisem srečal nikoli, nikoli...«

»Vem,« si je dejala. »Zato sem tu.«

»Se dolgočasiš,« je spet pomislil in že izrekel.

»Ampak nehaj! Že prej sem te prosila!«

»Oprosti! — Ne bi hotel, da bi me z žrtvijo prenašala...«

»Neumnost, zakaj neki?«

»Tako. — Ali moraš že domov?«

»Večerja bo kmalu, a je še nekaj časa,« mu je rekla ljubeznivo.

»Si zelo trudna?«

Spet jo je vznemirila njegova pretirana obzirnost, da je vzkipela:

»Če ti pravim, da ne. Zdaj se bom pa res ujezila.«

»Prav. Kar kaznuj me!«

»Boš videl, kako bom to naredila, če ne boš ubogal.«

Njen obraz je govoril, da misli zares.

»Že poslušam. Zdaj povej ti kaj.«

»Kaj naj bi ti pravila jaz? Bilo mi je lepo, zmerom sem bila srečna in me je sram.«

»Zakaj bi te bilo sram?«

»Ker nimam nobenih zaslug za to srečo. Nič nisem žrtvovala.«

»Enkrat boš to gotovo plačala ali pa kdo drug zate...«

Ti razgovori so trajali že dalj časa. Prej so jim bila podobna pisma, včasih so bila strašna.

Bil je nesrečen človek. Od desetega leta dalje je razmišljal, mnogo razmišljal in iskal samote. Iskal je, a ni našel, dajal, a mu ni nihče vračal. Zdaj je dobil prijatelja — njo. Koliko besed mu je privrelo iz srca, koliko čustev, koliko želja, ki jih je tako dolgo zatiral v sebi. Nikomur jih ni do zdaj izpovedal, niti materi ne. Ni mogel, ali ni hotel.

Dekle je čutilo neizmerno spoštovanje do te bolečine in bila je res strašna, če je zorela celih dvanajst let. A zdaj svež dih. Čutila je, kako mu dobro de, da lahko komu govori in da ga ta posluša. Vendar se je bal, da je to iz obzirnosti — ni maral miloščine, hotel je krščanske ljubezni. In ona mu jo je nudila z vso dušo — kot bratu.

Čakal je na njen prihod, stregel za njenimi mislimi, hotel je razumeti vsako njeno kretnjo, obenem pa si je neznansko želel, da bi ga neprisiljeno razumela. Ona pa se je trudila, bila je razigrana in resna, razumevajoča in stroga. Z bratom bi ne mogla lepše ravnati, prej kot z otrokom, čeprav je bil starejši od nje.

Postal je lepši, bolj vsakdanji, manj zaprt sam vase. Ni imel več rdečih oči, zdaj si jih je zdravil. Celo nov plašč je dobil, oni je bil zares že beraški.

Tako lepo je bilo. A zdaj se je naenkrat pojavil dvom. Dobila je pismo. Zmedla se je. Kako da ni prej pomislila na to? Kaj zdaj?

»Neva, Neva, bojim se, da zdaj razumem. A prosim te, bodi še malo potrpežljiva z menoj.«



Pogled na morje v Sv. Križu

JESENSKO SLAVJE

Vsako leto, ko prične rumeneti listje na drevju, organizira tržaška SDZ na Opčinah prireditve, ki ima poleg zabavnega, tudi svoj kulturni program. Letos je bilo to slavlje zadnjo nedeljo avgusta.

Po pozdravu dr. Agneletta je pel nabrežinski pevski zbor »Avgust Tance« pod vodstvom prof. H. Mamola. Zbor je kot pomlajen in je odpel več pesmi temperamentno in živo. Brez dvoma je dal prav dirigent pesnim živahnost.

Zelo je razgibal jesenski oblačni popoldan Dolinski trio, ki je nastopil tudi z vokalnim duetom. Nič novega niso izvajali in vendar so melodije ogrele stare in mlade poslušalce.

Za temi je nastopil oktet SKPD iz Gorice »Planika«. Mislim, da smo jih zdaj prvič slišali na Tržaškem. V svojem nastopu so izredno gotovi, glasovi ubrani in lepi, tako, da je bil njihov nastop pravi mali koncert.

Tudi naslednjo točko so prispevali Goričani. Igral je trio, vmes pa je pelo mlado dekle s takim zanosom in gotovostjo, da je prevzele poslušalce. Mlada pevka je žela obilo priznanja.

Kot zaključno točko kulturnega programa pa je prispeval Veseli oder s programom pod naslovom »Pol ure smeha«. Dva napovedovalca sta izmenoma v šaljivem tonu vezala posamezne točke. Sledili so šaljivi prizori in vsele popevke ob spremljavi harmonike.

FESTIVAL V BREGENZU

Letoviški kraj Bregenz že leta nudi v poletju svojim obiskovalcem ob večerih tudi umetniški užitek. Prva leta po vojni so sprejemali na program izključno glasbo. Nato so prešli na dela Mozarta, a so kmalu spoznali, da je Mozart monopol Salzburga. Zato so uvrstili v program dela Verdija, Wagnerja in Straussa. Velik uspeh je zlasti zaradi jezera imela Straussova opera Beneška noč, ki so jo izvajali na jezeru. Lansko leto pa so menjali program in se posvetili komični operi, s čimer so napravili letoviščarjem veliko presenečenje, saj je uspeh komične opere na prostem bolj gotov kot pa izvajanje resnih in težkih del. Letos pa so imeli na programu tudi dramo. Prvo dramsko delo Renholda Schneiderja »Velika odpoved« (Der Grosse Verzicht) je sprejelo občinstvo z navdušenjem. Pisatelj postavlja pred gledalce zgodovinsko dramo odpovedi papeža Celestina V. Papež Celestin V. in njegov tekmeč kardinal Gaetani, poznejši Bonifacij VIII. in anžuvinsko okolje ter Dantejeva obsodba velike odpovedi tvari, so vsebina drame, ki ima 17 prizorov in traja okoli štiri ure. Dasi program štirih ur utruji, so navzoči napeto sledili delu do konca.



Večer ugaša...

Nato zgodba njegovega življenja, strnjena v nekaj kratkih stavkov: Klic narave in mrtvih tovarišev v gorah; želja, da bi se odzval.

»Vse sem dal, da bi razumel druge, da bi vse ljubil. Začutil sem željo, da bi se približal onim, od katerih so vsi bežali.

A tudi jaz sem gorel v ljubezni in v potrebi, da bi se mi kdo približal, čeprav vem, da mora biti človek zelo truden in izmučen od neplodnega iskanja, da lahko steza roke k tebi...

Polagoma je moje veselje do darovanja umrlo, ker so ga tako dolgo odklanjali. Rad bi okradel tiste, ki sem jim storil kaj dobrega, ker me niso razumeli in so me vsi razočarali v ljubezni.

Sanjal sem o Vili, ki naj bi znala pravljico o kozavem princu. S poljubom je ozdravil in postal lep...«

Tako je pravil. Ali ni to jasen namig? Ali pa se njej blede. Kaj sedaj? Dekletu je bilo težko. Ta človek se je zaljubil vanjo. Pomislila je sedaj na razne njegove besede, na molčanja in vedno bolj je bila prepričana o njegovi zaljubljenosti.

»Zakaj, — zakaj!« se je vprašala. »Ko bi vendar lahko bila brata. — Saj ga imam rada, a drugače. — Nekaj je treba storiti, preprečiti moram to. — Bog varuj, da bi se zgodilo, saj je dovolj nesrečen.«

Napisala je pismo, dolgo, mučno, a ga ni odposlala. Iskala je rešitve, ker ga ni marala raniti, vsaka beseda pa je bila nerodna. — Naj pretрга prijateljstvo? A potem bo spet sam in mu bo še huje. — Vendar tudi njena prisotnost sama lahko podpira njegove težnje in tudi to je greh, ker mu ne more nuditi, kar on išče. Bila bi nova rana. — Da bi le pomislila prej na to, morda bi se ubranila. — Tako je bila naivna! Saj ni moglo biti drugače, saj se mu ni še nikoli približalo dekle. — Vendar je njena vest mirna, mora biti mirna! Ničesar, prav ničesar ni naredila, da bi pripomogla k temu. Bila je odkrita in prijateljska in upala je, da je to dovolj. — Ko bi le razumel to! — Pove mu! — Ne, saj ne more. Vsaka izrečena beseda bi bila razširila jarek med njima in bil bi spet sam. Tega pa noče. Morda bo še najbolje, da ne klepeta več toliko z njim, da ga ne vidi tako pogosto, da mu namigne... Saj še sama ne ve kaj bi. — Kmalu bo tu, kaj mu poreče?

Iskala je v sebi in ovrgla tisoč predlogov. Ni ga hotela raniti. Spomnila se je njegovega stavka, ko mu je pravila o svoji materi. Hotela je vedeti, ali jo ima rad.

»To je vprašanje, zaradi katerega človek lahko znori od veselja!« — In je bilo toliko grenkobe v glasu, da se ji je stisnilo srce. Ljubezni je potreben, čiste in nesebične.

Pred postajo je čakala, vsa zmedena. Že od daleč jo je iskal s kratkovidnimi očmi in rahel nasmeh mu je zaigral na licih, ko jo je zagledal.

»Si prišla?«

»Sem.« Bala se je njegovega pogleda.

»Bal sem se, da te ne bo.«

»Zakaj vendar? — Saj sva bila zmenjena.«

»Že, a... Hodiva nekoliko, hočeš?«

»Da.«

Kratek molk je nastal med njima, ves poln pričakovanja. Bala se je in obenem želela besed.

»Teško nosiš?«

»Ne.«

»Daj meni.«

»Ne, pusti!«

Že spet molk.

»Si prejela moje pismo?«

»Sem.«

»Pa mi nisi odgovorila.«

»Ne, še ne.«

Ustavila sta se ob zidku. Mračilo se je in njej je bilo laže.

»Lahko to storiš zdaj, če hočeš.«

»Lahko.« — Skušala se je zbrati, a ni mogla. Misli so bežale. »Veliko grenkobe je bilo v njem, prav zelo veliko. — Povedati sem ti hotela, da ne smeš bežati pred vsako tolažbo.«

»Saj ni res.«

»Meni se je tako zdelo, kot da uživaš nad svojo bolečino.«

»Ne, jaz iščem tolažbe, tudi zdaj.«

»Rada bi, da se kdaj pa kdaj nasmehneš, a s srcem, veš bratec?«

Končno je izrekla besedo, ki ji je tako dolgo ležala na srcu in ki se je je bala! Sedaj je storjeno.

»Da. Ne bodi vedno tako žalosten. Potrudi se. Rada bi ti pomagala ker te imam rada. — Veš, nikoli ti nisem tega rekla, a čutim, da sem našla brata. Vse življenje sem si ga želela in sem ga iskala. Nihče me ni potreboval, nihče ni maral moje ljubezni in moje pomoči. Jaz pa sem sama potrebovala, da bi jo komu nudila. — Me razumeš? Zdaj sem našla tebe in če hočeš biti moj brat... Še nikomur nisem bila sestra.«

Na koncu je mrmrala besede, a slišal jih je. Tako ji je odleglo! Pogledala ga je v oči, odkrito, z odprto dušo. — Zbolelo ga je, ni mogla razločiti njegovega izraza, a začutila je to. Čisto narahlo je vzdrhtel, pogledal je v prazno. Roka se je dvignila, da bi jo pobožala, a s suho kretinjo jo je spet stisnil k sebi.

»Hvala.«

»Jaz se tebi zahvaljujem. Ne veš, kaj pomeni imeti brata. Tako srečna sem in tako lepo mi je pri duši.«

»Pridi, hodiva nekoliko. — Ne morem več stati. — Boli.« Zadnja beseda je bila samo zanj, a slišala jo je. »Povej mi kaj veselega, daj, smej se.«

»Pomisli mi moram, nekaj bom prav gotovo našel!«

In začela je čebljati, praviti o svojem domu, o veselih trenutkih, o svojih ljudeh. In je bilo vseeno, kaj govori. Duša ji je bila lahka in srce je vztrepetavalo. Saj mu ni odrekla ljubezni, ni ga pustila samega. Zmanjšala je zlo in morda ga bo s časom celo zbrisala.

Fant je hodil ob njej, jo poslušal, jo povpraševal in zdelo se ji je, da mu polagoma odlega. Pripravila ga je celo do smeha, rahlega in boječega, smeh pa je bil vendarle.

Zdaj je bilo že temno, domov je morala. Spremil jo je do vrat. Ko mu je ponudila roko, ga je pogledala v oči. Nekaj je bilo v njih, kar ni mogla razumeti. Je bil to navaden izraz? Je bilo upanje, ali obup? Ali pa trudnost?

»Čudno, že spet se mi dogaja. Občutek imam, da ti moram še nekaj povedati.«

Gledala ga je in ni razumela. Zmedla se je. — Bled nasmeh mu je zaigral na robu ustnic.

»Tudi jaz...« je zamrmral, kot bi ga zbolelo — in že ga ni bilo več.

Gledala je za njim. Stisnilo jo je v srcu. »Moj Bog, blagoslovi ga! Položi svojo roko nanj. Ne zapusti ga, tako Te je potreben. — O, Gospod, kaj sem mu storila...«

Gledala je v temo za njim, brez misli. Gluha tišina ji je bučala v ušesih. »Zakaj vendar? Saj nisem hotela.« Jokala bi, a ni mogla. Želela si je človeškega glasu, a ga ni bilo od nikoder.

MIRKO MAZORA

Za vozom sena

Sredi mrzlične hitrosti
strojev in ljudi
mimo mene ropota počasi
in tiho voz sena.

V hipu senožet ob hosti
se razgrne pred menoj,
zableste nekdanji časi,
spet pri košnji sem doma.

Gaji me obkrožajo
in polja iz dalj dehteča,
veterčki me božajo
— moja je vsa sreča.

Voz sena je z vonjem mimo,
in jaz sem ob asfaltu žgočern
obcestni kamen,
obrnjen v gorsko stran.

ŠPANSKA UMETNOST NA LETOŠNJI BIENNALI

je ena najbolj zanimivih, ker nudi skoraj popoln pregled nad sodobnim španskim slikarstvom.

Španski realizem, ali tako imenovani figurativni ekspresionizem zastopajo trije slikarji. To so Francisco Cossio, ki je bil rojen leta 1898 in ga imajo za predstavnika najbolj prefinjene španske slikarske tradicije ter za enega največjih sodobnih španskih umetnikov; Godofredo Ortega Munaz, ki se je rodil leta 1905 in je tenkočuten upodabljaevc estre-madurske pokrajine; ter José Guinovart, ki je še prav mlad in ki prikazuje dojeto in dramatično kmečko življenje.

Razen tega zastopa sodobno špansko umetnost več abstraktnih slikarjev, ki predstavljajo abstraktne struje, tako na primer »Dramatično abstraktnost«, »Geometrijsko abstraktnost«, »Romantično abstraktnost« in tako dalje. »Dramatično abstraktnost« prikazujejo slikarji Rafael Canogar, Manuel Millares, Antonio Saura, Antonio Suarez, Antonio Tapies in Vicente Vela.

»Romantično abstraktnost« izražajo slikarji Modesto Cuiart, Luis Feita, Enrique Planadura, Juan Jose Tharrts in Vaquero Turcios. S slikami »geometrijskega abstraktizma« so zastopani slikarji Francisco Ferreras, Manuel Mampaso, Antonio Povedano ter Manuel Rivera.

Špansko kiparstvo pa zastopa na 29. Biennali Eduardo Chillida, rojen leta 1924. Njegov slog razodeva moč in svobodo.

ROBERT HLAVATY

Tržaški umetnik Robert Hlavaty je razstavljal v Postojni in je doživel zelo lep uspeh. Po sodbi strokovnjakov je Hlavaty mojster akvarela.

SOVJETSKA IN KITAJSKA FILMSKA INDUSTRIJA

si naglo osvajata filmski trg v Aziji in s tem vedno bolj zmanjšujeta možnosti za izvoz zahodnih filmov v azijske države. O tem obširno piše švicarski tednik »Film in radio«. Pri tem se poslužujeta obe komunistični državi mogočnih propagandnih sredstev in intimitno sodelujeta.

Kitajska filmska industrija naglo napreduje, ker je Peking vložil veliko denarja za njen razvoj. Film predstavlja namreč v Aziji izredno učinkovito propagandno sredstvo. Leta 1956 so izdelali v komunistični Kitajski 80 filmov običajne dolžine, lani pa okrog 120, četudi točnih števil niso objavili. Razen tega so Kitajci sklenili pogodbe o koprodukciji s francoskimi, italijanskimi in indijskimi filmskimi družbami, kar zelo koristi kitajski filmski industriji, ker izboljšuje njeno tehnično raven. Glavni motiv kitajskih filmov je protizahodnjaška propaganda.

Z ozirom na to, da velika večina Azijcev ne zna brati, si lahko mislimo, kakšen vpliv imajo nanje filmske predstave. Ker jih ne sprejemajo kritično, postanejo lahek plen propagande, ki poglavlja v Azijcih sovraštvo proti vsemu, kar je evropskega.

Kitajske filmske družbe sinhronizirajo svoje filme v najrazličnejših azijskih jezikih. Tako ni čudno, da komunistični filmi povsod izrivajo evropske. Podobno kot v Kambodži je tudi v Siamu, v Singapuru, Indoneziji in še drugod.

Zdi se, da spoznava počasi tudi Zapad, kako velike naloge ga čakajo.

Cerkev je organizirana ljubezen

Angleški državnik Churchill je nekoč v razgovoru z nekdanjim poglavarjem komunizma Stalinom omenil, naj bi pustil večjo svobodo veri. Ta ga je vprašal: »Koliko divizij pa ima papež?« To vprašanje razodeva, kaj je mislil ta komunistični voditelj o katoliški Cerкви. Upošteval je samo njeno zunanjo organizacijo, njen zunanji red in disciplino. Zdelo se mu je vredno, da se zanjo zmeni samo v toliko, v kolikor ima materialno moč, v kolikor ima vojakov. Če te moči nima, nima smisla, da bi se zanjo brigal.

Podobno kot ta mislijo vsi drugi brezbožniki. V Cerкви gledajo samo zunanjo organizacijo in nič drugega. Verni pa vemo, da je tako pojmovanje naše Cerkve zgrešeno. Po volji svojega Ustanovitelja je Cerkev nekaj čisto drugega.

Že 1. 107 je sv. Ignacij imenoval Cerkev agape, ljubezen. Ljubezen je duša njenega poslanstva, je njen osnovni zakon, je gonilna sila vsega njenega delovanja.

Cerkev je telo Kristusovo. Njeni člani so v tako tesni zvezi med seboj, kakor so udje človeškega telesa. Cerkev je organizem posebne vrste. Njena glava je Kristus. Mi, ki smo otroci božji, smo njeni udje. Zaradi zveze s tem živim organizmom prejemamo od Kristusa nadnaravno življenje podobno, kakor oko ali roka prejmeta naravno življenje od telesa.

Če pravimo, da smo kristjani v Kristusu, kakor ptič v zraku ali riba v vodi, s temi primerami ne izražamo popolne resnice. Zrak in voda sta nekaj zunanjega ptiču in ribi, med tem ko smo mi v Kristusu, kakor je del v celoti.

Zaradi te zveze s Kristusom smo kristjani tudi v tesni zvezi med seboj. Vsi imamo iste pravice do razodetih resnic in do milosti, ki jih Cerkev deli. Resnica o občestvu svetnikov nam pove, da smo vsi deležni duhovnega bogastva Cerkve.

Gonilna sila, ki Cerkev vodi, da vrši svoje poslanstvo na zemlji, je ljubezen. Ljubezen jo priganja, da razlaga božje resnice in zapovedi, ljubezen jo nagiba, da deli milosti in vodi ljudi k cilju, za katerega je človek ustvarjen in zaradi katerega živi na zemlji.

Srce Cerkve bije za vse ljudi brez razlike rase, naroda, položaja v družbi, izobrazbe, spola, starosti. Se bolj se zanima za tiste, ki so bolj potrebni pomoči, za nevedne, bolne, preganjane, trpeče.

Ko Cerkev hoče narediti iz človeka popolnega božjega otroka, upošteva slabosti njegovega telesa in njegove duše. Nikdar jim ne popušča, skuša pa jih z dobroto in usmiljenjem odstraniti. Ljubezen je tista, ki jo priganja, da ljudi očiščuje, jih hrani z duhovno hrano in jih vodi h kreposti in svetosti.

Vsak človek, vsak kristjan, se mora zavdati te ljubezni, s katero zanj skrbi. Če je kdaj do koga stroga, je iz ljubezni, ker samo to želi, da bi se poboljšal.

POMENKI POD D

Značaj - jedro in odlika osebnosti

Ta zmedeni čas je razvrednotil v družbi toliko resnično velikih dobrin, da se zgrozimo, če pomislimo, kje bo vse to končalo. Tako malo je ostalo res velikih in poštenih ljudi, do katerih čutimo spoštovanje. Tistih naših ljudi kot so bili nekoč: če so nekaj rekli, je bilo res; če so dali besedo, si vedel, da je ne bodo nikdar prelomili; če so nekaj trdili, si vedel, da tudi v resnici tako mislijo in si vedel, da tega ne bodo že jutri izdali in zatajili... Ljudi, ki so bili značajni.

Klavrno bodočnost bodo ustvarili šalobarde, nobene bodočnosti našega naroda ne vidim, če ne bodo prevladali med nami spet značajni ljudje.

Značaj se preizkuša v težkih časih, v težkih okoliščinah, kakor se kovina preizkuša v ognju. So ljudje, in teh ni malo, ki so »značajni« le takrat in toliko časa dokler jim nese, pa naj bo to donos dobička, časti ali ugleda. Kakor hitro se časi in okoliščine menjajo, ko zapiha drug veter, se spremenijo. Kar so včeraj sveto prisegali, danes s prezirom zavračajo ali celo preklinjajo; na zastavo, ki so jo včeraj slovesno dvigali, danes pljuvajo. Taki ljudje so brez vsake trdnosti in ustaljenosti; podobni so visokim, a šibkim in trhlim drevesom, ki jih vihar že s prvim sunkom podre. Potem naletimo na drugo vrsto ljudi, to je na take, ki so odvisni od tujih vplivov, bodisi, da se dajo od drugih pregovoriti, premotiti, ali pa po drugih ustrahovati. Taki ljudje so, kar zadeva njihov značaj, kot lutke, ki jih prikazujejo po gledaliških odrih; sukajo se in skačejo, kakor jih drugi vlečejo.

Polovičarje, veternjake, verolomneže, moralne slabiče, sploh neznačajne najdemo pri vsakem ljudstvu, pri vsakem narodu. Tudi pri nas. V vseh primerih so to ljudje brez notranje moči, brez duhovnega osrčja in vsebine. Taki ljudje so pripravljeni pred vsakim mogočnjakom kriviti hrbtenico in vsakemu snažiti škornje. Vsak duhovno zgrajen in premočrten človek v svojem srcu pomiluje take ljudi, ki tako globoko zdrčijo in omažejujejo svojo čast.

Značajen človek si mora prizadevati, da spravi na pravo pot vse tiste, ki imajo v sebi še iskrico poštene zavesti. Da vzgaja otroka v značajne ljudi. Pokazati jim mora, kako celo nasprotniki spoštujejo značajnega človeka in kako zaničujejo figovec in veternjake. Skuša naj jim razložiti, da je pot moralne neoporečnosti ter doslednosti najlepša pot, četudi je taka pot mnogokrat prepletena z raznimi nevšečnostmi. Tisti pa, ki za skledo leče izdajajo svojo čast, zvestobo in poštenje, ki torej poteptajo svoj značaj, pridejo prej ali slej ob ugled in veljavo; pametni in razsodni ljudje take osebe prezirajo.

Vsak človek je dolžan graditi in plemeniti svoj značaj. Prizadevati si mora, da se notranje spopolni; da pride do jasnih pogledov do vseh življenjskih vprašanj; da se dokoplje v soglasju s svojo vestjo in na podlagi dojmov in vtisov zunanjega sveta do spoznanja, kaj je prav in kaj ni prav. S takim ravnanjem si — kot pravimo — osvoji določena načela. In čim se zave, da so ta načela prava, se jih mora tudi oprijeti in se jih trdno in dosledno držati. Človekov značaj se namreč zrcali v njegovih dobrih ali slabih dejanjih, ki dobivajo točen odmev v družabnih odnosih, to je v človeškem družabnem življenju.

Ko govorimo o prepričanju in značaju sploh, imamo v mislih še posebno našega slovenskega človeka. Naš slovenski človek, ki poleg tvarnih dobrin priznava tudi duhovne dobrine — in če tem dobrinam nakazuje prvenstveno vlogo — mora nujno zgraditi svoj značaj na dveh duhovnih temeljih, to je na krščanstvu in slovenstvu.

Na krščanstvu, ki predstavlja tisto duhovno prvino, ki mu daje moralno in etično osnovo, pravilno življenjsko usmerjenost in smisel in ki mu nakaže pravilne odnose do Boga in do človeka. Na slovenstvu, ki mu daje določeno zavest narodne pripadnosti in svojstven pečat narodnega občestva ter v neposredni zvezi s tem tudi kulturno izoblikovanje.

Če bo slovenski človek gradil svoje prepričanje in skoval svoj značaj na teh duhovnih prvinah, oziroma načelih, ki izhajajo iz teh prvin in se teh načel tudi dosledno držal, bo s tem dosegel najvišjo duhovno kvalifikacijo, to pa bo tudi največja in najbolj cenjena odlika njegove osebnosti.

Stanko Kosmina

OMAČIM KROVOM

Poletna moda in dostojnost

Mnoge revije in časopisi obravnavajo problem nedostojnosti pri ženski obleki; o tem so že veliko pisali in govorili, a učinka ni bilo nobenega.

Čas, ko se ta problem kaže najbolj pereč, je poletje. Tedaj doseže pri mnogih ženskah obleka tako mero nedostojnosti, da se človek vpraša, ali se tista, ki jo ima na sebi, tega zaveda ali pa jo nosi, ker se ji zdi tako lepše. Tukaj ni govora o razkazovanju lepih telesnih oblik, vsaj pri tistih, ki so že dosegle šestdeset ali še več let.

Zdi se čudno, kako neki morejo matere dovoliti svojim hčerkam, da se tako izpostavljajo. Še bolj grajanja vredni pa so moški, ki pustijo svoje žene, da hodijo napol oblečene, tako da se oči vseh mimoidočih obračajo vanje. Torej tudi pri njih ni več čuta za resnost in dostojnost?

Napačno je mišljenje tistih, ki zvrčajo vso krivdo na modo. Ta igra pri tem prav majhno vlogo. O letošnji modi res ne moremo reči, da je nedostojna (neokusna morda!). Tiste, ki se hoče razkazovati, ne bo nobena moda pri tem ovirala. Tista pa, ki hoče biti dostojna in elegantno oblečena, se ne bo preveč ozirala na modo, če ta ne bo ustrezala njenemu okusu.

Zelo pogosto srečamo na cesti take, ki so zaradi svoje obleke središče pozornosti. Oči vseh so uprte vanje, pa ne zato, ker bi bile morda elegantne. Kaj še! Njihova obleka je vse drugo kot elegantna, zato pritegne pozornost! One so verjetno zadovoljne, da se vsi mimoidoči ozirajo za njimi. Ne zavedajo se pa, da se jim za hrbtom posmehujejo in da se na njihov račun zabavajo.

Ce so moški v javnosti brez srajce, dobijo takoj globo, ker je to nedostojno. Toda, ali ni veliko bolj nedostojna ženska, ki je nespodobno oblečena, da ne govorimo o turistkah, ki prekašajo že vsako mero in hodijo po mestu, kot bi bile na obali. Zdi se čudno, da ni strožjih predpisov proti takemu oblačenju, ali bolje rečeno neoblačenju.

Brez vsakega moraliziranja lahko rečemo, da je padel čut za lepoto in resnost zelo nizko, če imamo današnje ženske obleke za lepe in elegantne. Srčna kultura vsake ženske se odraža prav na obleki, ki jo nosi. Če ta ni resna, prav tako lahko dvomimo o resnosti njene srčne kulture.

Miranda Zafred



Otrak
največja
sreča
družine

Zelo krivičen je očitek brezbožnikov, da Cerkev hoče koga izrabljati. Predstojništvo ni postavljeno, da ljudi zatira, marveč da jim pomaga, jim streže in jim služi.

Če pa ljubezen vodi Cerkev, potem moramo to svojo duhovno mater imeti radi, kakor ljubimo svojo telesno mater. Ne moremo sovražiti udov svojega telesa. Tako moramo ljubiti vse kristjane, ki so člani Cerkve, udje skrivnostnega telesa Kristusovega.

Kar Cerkev hvali, hvalimo mi, kar ona zavrača, zavračamo tudi mi. Z veseljem sprejmemo, kar uči, brez obotavljanja naredimo, kar zapoveduje, saj vemo, da nas iz ljubezni hoče obvarovati hudega.

Jože Prešeren

Odmev iz Lurda

Lurd ni samo kraj velikih in izrednih milosti, v Lurdu se še na poseben način uresničujejo Marijine besede: »In blagovall me bodo vsi narodi!«

V Lurdu se stekajo narodi in plemena iz vseh krajev sveta. Dasi ločeni po mejah in narodnostih, se ob takih srečanjih zopet živo zavedamo, da smo vsi otroci istega nebeškega Očeta in Njegove brezmadežne Matere.

Cerkveni in svetni visoki dostojanstveniki tonejo kot kapljica v morju prosečih in trpečih...

Od kod toliko zaupanja in ljubezni do Marije? Naš Sardenko takole pravi o Mariji:

»Vse bridkosti sem prestala,
preihтела slednji zdih, kaj da
ne bi mogla biti tolažnica žalostnih?«

In spet druga pesem:

»Ti si trpela, sveta mučenka, Tebi je znana bridkost!«

Da, Marija je naše veliko upanje, porojeno iz bolečine in trpljenja; zato se množice ne strašijo denarne žrtve, ne težke in naporne poti v oddaljeno Francijo po morju, po zraku, v žgoči vročini, brez spanja... Nevidna sila razgiba tako množice zdravih in krepkih ljudi, kot trpečih in bolnih, da se ob neusahljivih virih Masabjelske votline okrepcajo za nadaljnje boje.

Spričo pretresljivih dokazov žive vere ter iskrene ljubezni, ki se na tem svetem mestu dan za dnem obnavljajo, naše razoroženo človeštvo vzplamti v sladki zavesti: »Kaj hrume narodi in si ljudstva umišljajo prazne reči?«

Tako nam mala Bernardka in po njej Lurd živo pričata o velikem blagoslovu Marijinega češčenja; preko Marije si podajata roke sever in jug, vzhod in zapad. Tu se romarji združujejo v čudovito pester jezikovni mozaik. In v ta pestri jezikovni mozaik se je častno uvrstila tudi predstavnica slovanskih narodov: slovenska Marijina pesem. Pod večerno francosko nebo se je v morju lučic mogočno dvignila Lurška: Zvonovi zvonijo... Kdo izmed naših romarjev bi mogel pozabiti blaga čustva, ko je iz deset tisočev src raznih narodov, a iz ene same prekipevaloč ljubezni veličastno izzvenela v zvezdnato nebo: »Ave, ave, Marija...«

Felicita Vodopivec

KNJIGA ESEJEV

Pred kratkim se je pojavila v izložbenih oknih tržaških knjigarn lepo opremljena knjiga, ki nosi na naslovni strani dve komični figuri in bel napis: **Filip Kalan: Nemirni čas**. Ime Filipa Kalana ni novo. Do sedaj je izdal dve knjigi novel: *Pustolovci* (1933) in *Otrok* (1947), še bolj znan pa je kot esejist. Vzporedno z novelami je začel po letu 1930 sodelovati v *Modri ptici* in *Sodobnosti* z esei in razpravami. Po vojni je objavil daljšo razpravo *Obris gledališke zgodovine pri Slovencih ter Zapiske o slovenski književnosti*. Pred dvema letoma je izdal knjigo partizanskih spominov in esejev *Veseli veter*, ki je dobila lani nagrado Društva slovenskih književnikov.

Nemirni čas zajema Kalanove izbrane eseje, ki so nastali med leti 1931 in 1956. Pri Kalanu je namreč zanimivo to, da esejev ni napisal naenkrat, ampak jih je oblikoval počasi, v treh zaporednih sunkih, ki jih označujejo prvi zapisi, prvi natisi in predelava za knjigo. Tako so ti eseji v oblikovnem in vsebinskem pogledu dodelani, izbrušeni. Odlikujejo se po ustvarjalnosti, ki se približuje umetniški prozi in oddaljuje od publicističnega izražanja. Kalanov stil je zelo osebnosten. Podaja doživeto, prizadeto, zajema iz samega sebe, ne samo misli in nazore, ampak tudi okolje obravnavanega problema. Zanimata ga literatura in gledališče, ker pa je tudi sam pripovednik in gledališki teoretik, so njegove sodbe tehtne in utemeljene. Pogosto so njegovi zaključki ostri, vedno pa so duhoviti in po možnosti vsaj nekoliko šaljivi. Čeprav se včasih ne strinjamo z njegovimi sodbami, moramo priznati, da so zanimive, nove v slovenski esejistiki. Njegovo umetniško merilo je razmeroma visoko postavljeno, enako za domača in tuja dela. To je pravilno, ker s tem, da je delo slovensko, še ne pomeni, da ga je treba obravnavati z rokavicami.

Knjiga *Nemirni čas* se začinja z esejem: **Dubito — ergo sum**, v katerem primerja značaj Francozov in Nemcev, francoski esprit in nemško suhoparno temeljitost. V *Treh sentimentalnih esejih* razpravlja o Dumasovi *Dami s kamelijami*, o Dunajčanu Schnitzlerju Arturju in o kratki življenski poti pesnika in dramatika Klabunda. **Podoba mladega komedijanta** govori o igralcu Cirilu Debevcu, ki je uvedel v gledališče nekaj mračen in deklamatorski način igranja, in o arhitektu Bojanu Stupici in njegovih prvih režijah. V *Sinovitih in Ijubimcih* se ukvarja z Vladimirjem Bartolom, s Krleževim Filipom Latinovcem in Lavrencovim romanom *Sinovi in Ijubimci*. V *Enodnevnih* je ocenil nekaj domačih in tujih del, katerim pa, kot kaže naslov, ne pripisuje trajne umetniške vrednosti. Izmed ostalih esejev naj omenim še portrete treh slovenskih avtorjev, in sicer Cankarja, Gradnika in Klopčiča.

Nemirni čas je vsebinsko razgibana knjiga, ki priča o Kalanovi razgledanosti po domači in tuji literaturi. Med sodobnimi slovenskimi esejisti ima Kalan po tehtnosti in načinu podajanja eno prvih mest.

Martin Jevnikar

Bili sta navajeni, da sta si vse zaupali že odkar sta bili majhni deklici, in tako tudi Secundina ni mogla vzdržati, da bi ne vprašala:

»Ti je zelo težko po gospodu Eriku, gospodarica?«

»Seveda mi je. A on je, hvala Bogu, vsaj živ, če je res, kar pravi tisti tvoj pribina.«

»Oh gotovo je živ, drugače bi se njegova smrt že razvedela po taborišču, saj poznam že toliko barbarov in pri ognjih veliko klepetamo, veš, kot prej doma v kuhinji pri ognjišču, le da je bilo tam doma lepše.«

»A kaj klepetate?«

»Vsemogoče. Nekaj besed že razumem slovensko. Nekatere pa znajo tudi malo latinsko. Tako se pomenimo. In veš, lkaj tudi pravijo?«

»Oh, nisem preveč radovedna na te barbarske čenče.«

»Pa se tičejo tebe.«

»Mene?«

»Ja, tebe. Veš, kaj pravijo? Da ugajaš slovenskemu poveljniku, očetu malega Boruta.«

Magona je začutila, kako je zardela, česar pa Secundina ni videla, ker sta sedeli v temi, do koder je komaj posegel svit ognjev.

»Kdo govori to?«

»Naši dekli« je rekla Magona, kot da onidve nista prav tako poveljnikovi dekli.

»To je laž«, je rekla Magona odločno.

»Ali si res prepričana, da je laž, gospodarica?«

»Prepričana sem«, je rekla Magona, pri tem pa je začutila, da ni čisto iskrena. Nekje v dnu srca je vendarle že sama vedela, da molčeči in resni mladi poveljnik, ki je sicer le redko prijezdil do svojega voza, toliko da je pogledal po otroku, ni čisto brezbrizen do nje. In to ji je še dobro delo, dasi ni hotela razmišljati o tem, jezilo pa jo je, da so drugi to uganili in celo tisti dve surovi dekli.

»To je neumnost«, je ostro pribila.

Secundina je molčala.

»Meni pa bi ugajal, čeprav tako grdo gleda«, je rekla čez čas (kot sama zase.

»Nikar ne govori še ti neumnosti«, se je razjezila Magona.

»Vsa naša nesreča te mi nič zmodrila!«

»Saj niti ne maram biti modra! Kaj bi z modrostjo, saj nisem poveljnik in tudi ne poveljnikova hčerka!«

V tem je bilo nekoliko žela. Toda Magona je poznala Secundinino jezikavost in odrezavost, pa tudi njeno dobroto in iskrenost, zato se ni razjezila. Razen tega se ni marala več obnašati (kot Secundinina gospodarica, kar tudi ni bila več. Zato ji je le naročila:

»Skušaj izvedeti, ali bodo še kaj govorili o gospodu Eriku.«

»Skušala bom, gospodarica«, je pohlevno odvrnila Secundina.

Tedaj se je rej približal v naglem vrtincu robu jase, kjer sta sedeli, in skočili sta pokoncu, da bi ju ne zajel.

»Vrniva se!« je rekla Magona.

Na poti do vozov in ko se je spravljala spat, pa je premišljevala, da je morda te dni vse premalo mislila na Erika, saj ga je imela rada, čutila je, da ji je drag, a le malokdaj so ga njene misli iskale.

»Več moram misliti nanj, saj je moj zaročenec in rada ga imam, četudi ga morda ne bom nikoli več videla,« se ji je še utrnila misel, preden je zaspala. Potem se je še z zadnjim naporom volje vzpela na komolec in prekrizala otroka, ki je mirno sopeč

spal v košari poleg njenega ležišča, da bi ponoči hudobni duh ne zadobil oblasti nad njim.

Bia je nemirna noč, kakor da se je v resnici vzdignil hudobni duh iz globin zemlje in plava režeč se nad barbarskimi reji, ki so se hrupno vrteli po gozdnih jasad v svetu velikih ognjev, s katerih so sikali plameni skoro do vrhov smrek. Magona se je večkrat zbudila od divjih vriskov in pesmi, ki so odmevale v toplo pomladno temo, v kateri so tonili širni gozdi in gore, ki so obroblyale kotlino; samo nad Celejo je bilo nebo svetlejšo od požarov, ki še niso čisto ugasnili. Magoni se je zdelo, da še nobena noč po barbarski zmagi ni bila tako hrupna. Še nikoli niso zveneli kriki Slovencev tako divje in izzivajoče. Verjetno je bila to noč glavnega zmagoslavja. Bilo jo je nekoliko strah teh divjih glasov, a pomirila jo je zavest, da je v poveljnikovem vozu in da se ji ne more nič zgoditi. Tako je vedno spet brez strahu zaspala.

* * *

Pod mogočnim hrastom ob robu jase so sedeli starosti na kupih suhega listja in zborovali. Sredi njih je sedel na štoru Gorazd in zamišljeno ter nekoliko nervozno grebel z nožnico meča po mehki gozdni zemlji. Starosti so se prepirali. Niso se mogli zmeniti, kaj bi ukrenili po zavzetju Celeie. Nekateri so bili za to, da bi nadaljevali pohod po glavni rimski cesti proti Italiji in zavzeli ter oplenili vsaj še vsa mesta do meja Italije. Drugi pa so menili, da bi bilo to preveč predrzno. Hoteli so, da bi se župa končno ustavila in se naselila na lepi in ponekod že obdelani zemlji, ki so jo zavzeli. Za to se je najbolj zavzemal Kumec. Zdaj pa zdaj je vzel z glave ovčjo kučmo in si obrisal potne lase in čelo, nato pa si je povezal težko kučmo nazaj na glavo. Kot vsi ostali, je tudi on držal v desnici vrčko z vinom, le da jo je on hitreje praznil kot vsi drugi. In čim večkrat si jo je dal napolniti, tem bolj jeznorit in bojeviti je postajal.

»Pojdite, kamor hočete, pa čeprav k hudiču! Jaz ne grem nikamor več. Niti z volmi me ne spravite več naprej. Saj nisem neumen!« je vpil.

»Najbolje, da se obrneš kar nazaj in začneš strgati kravjeke s ceste. Z lepo zalogo gnoja se boš vrnil k Blatnemu jezeru«, je rekel starost Valuh, da bi ga še bolj razdražil. Vsem je bilo znano, da se starosti Kumecu ne zdi za malo, postrgati kravjek s poti in ga zanesti na njivo. Baje ni šel nikamor brez koša, v katerega je nabiral kravjeke. Res pa je tudi bilo, da so bila njegova polja vedno najlepša.

Kumec je samo pljunil staremu Valuhu pred noge in spet nagnil vrč k ustom.

»Najhuje je, če star človek znori«, je rekel potem. Zdaj se je stari Valuh razjezil.

»Tudi ti boš nekoč tako star, nor pa si že zdaj«, je zasopihal.

Tudi on je bil okajen. V Celeji so našli veliko dobrega italijanskega vina in stari, ki niso več plesali, so praznovali zmago vse te dni z vrčko v roki.

Tako so se starosti prepirali sem in tja in dolgo niso prišli do jedra tistemu, zaradi česar so se zbrali. Kumec je trdil svoje, da ne gre naprej in da si bo poiskal zemljo, kjer se bo naselil, jo obdeloval in v miru živel. Nekateri so potegnili z njim, drugi so bili za to, da bi nadaljevali pohod, zdaj ko so zavzeli tako močno mesto, kot je Celeja. Vse do meje Italije ni močnejšega. Lahko bi si nabrali velikanski plen. Večina pa se ni mogla prav odločiti. Mikalo jih je iti naprej, zdaj ko so okusili veselje zmage, obenem pa so se zavedali, da so ljudje in živina trudni in da so se odpravili na pohod samo zaradi tega, da bi lahko v miru živeli in obdelovali polja. Mik takega mirnega življenja je končno zmagal. Obveljalo je, da ne bodo nadaljevali pohoda in da se bodo naselili.

Tedaj so se začeli prepirati, kje naj bi se ustalili. Kumec in še nekateri drugi so hoteli vzeti v posest že lepo skrčeno in obdelano zemljo na celejskem polju. Drugim pa se je zdelo to nevarno, ker

VOJESLAV MOLE:

RUSKA UMETNOST

Moletova knjiga o ruski umetnosti, ki jo je izdala Slovenska matica v Ljubljani, je obogatila slovensko umetnostnozgodovinsko literaturo z dragocenim prispevkom. V slovenščini do zdaj ni bilo niti približno tako obširne študije o ruski umetnosti, pa tudi v drugih jezikih zapadne Evrope je malo podobnih.

Založba Slovenska matica ostaja zvesta tradiciji, ko izdaja knjige iz umetnostno zgodovinskega področja, saj je v njeni založbi izšla Zgodovina zapadnoevropske umetnosti Izidorja Cankarja, izdala je že tudi Moletu umetnostnozgodovinske publikacije in drugim pisateljem. (Za prihodnje leto obeta založba še: Izidor Cankar: Uvod v umevanje likovne umetnosti, Fr. Stele: Zgodovina slovenske umetnosti v Primorju in V. Mole: Zgodovina jugoslovanske umetnosti.)

Pisatelj Mole živi na Poljskem in je izdal »Rusko umetnost« najprej v poljščini. V slovenščino jo je prevedel znani poznavalec poljskega jezika in književnosti, književnik France Vodnik.

Ta 322 strani obsegajoča knjiga velikega formata, izdana na finem papirju, nam odpira pogled v umetnostno vzdušje, ki je tako bistveno drugačna od pojmovanja in doživljanja zapadno evropske umetnosti in navadno povsem neznana.

V obširnem uvodnem eseu pisec zelo stvarno in natančno razčlenjuje obdobja in problematiko zgodovine ruske umetnosti z naslonitvijo na zgodovino ruskega naroda, potem pa prihaja do razglabljanja o najstarejši ruski umetnosti in jo osvetljuje do leta 1914. Vzel je ta mejnik, bodisi, ker se mu je zdelo preveč problematično pisati o umetnosti po oktobrski revoluciji ali ker je knjiga izšla na Poljskem in bi moral napisati tedaj na koncu nujno slavospev. Morda ni hotel biti pisatelj neiskren. Za knjigo pa je škoda, da manjka to zadnje poglavje, kajti težko bomo



Mirno Doberdobsko jezerce

spet kmalu dobili kako drugo knjigo, ki bi ta pogled na rusko umetnost zaključila.

Pisatelj je posebno dokumentarično obdelal rusko umetnost 18. in 19. stoletja in jo vzporedil s smermi in tokovi v evropski umetnosti. Vpliv Evrope je bil velik, vendar je dobila ruska umetnost povsem svojo podobo. Ne samo, ker je odsev tiste velike in brezbrežne ruske ravnine in ruskega življenja, ki polje v povsem svojiskih utripih v krajini in v družbi, svojsko podobo ima, ker je ruska duša čisto drugačna od evropskega človeka. Vojeslav Mole je znal v svoji knjigi to na lep način pokazati.

V lahkem slogu in izredno lepem jeziku je knjiga dostopna vsakemu ljubitelju umetnostne zgodovine. Poljska založba, pri kateri je knjiga prvič izšla, je dala na razpolago številne klišeje, kar je omogočilo, da je knjiga v slovenščini sorazmerno poceni.

Jože Peterlin

BROŠURA OB 10-LETNICI KATOLIŠKE MISIJE V TRSTU

Ob 10-letnici delovanja Misije ameriških katoličanov v Trstu, je izšla tudi v slovenščini brošura, ki prikazuje to veliko socialno delo v svetu in posebej pri nas. Ustanova je pomagala tisočim beguncem in pregnancev v največjih težavah in potrebah, deli dan za dnem živila revežem, obleko potrebnim in pomoč v stiski.

Celotna pomoč, ki jo je ustanova ameriških katoličanov nudila v zadnjih desetih letih delovanja na Tržaškem znaša 4 milijarde in 695 milijonov lir.

Ko so razne organizacije izrekle zahvalo glavnemu ravnatelju, ki je prispel za ta jubilej v Trst, so se zahvali pridružili tudi Slovenci. Njemu in po njem ameriškim katoličanom je veljala zahvala.

Brošurica pa ostane kot dokument velikega dela krščanske dobroteljnosti.

MIKLOVA ZALA NA KOROŠKEM

Pred kratkim so v St. Jakobu na Koroškem trikrat zapovrstjo igrali na prostem svojo narodno igro, »Miklovo Zalo«.

St. Jakob je vas v Rožu, ki ni daleč od kraja, kjer se je zgodovinsko odigrala usoda Miklove Zale. Iz desetletja v desetletje pripovedujejo njeno zgodbo, da je kot pesem. A najmočnejše gibalo je vedno njeno hrepenenje po domu.

Zdaj so jo Sentjakovski fantje in dekleta igrali z vso prisrčnostjo v rožanskem narečju in v narodni noši svojega kraja. Zato ni čudno, da je hodila vsa slovenska Koroška kot na romanje k predstavam.

Režiser Vinko Zaletel, ki je z mladostnim ognjem pripravil predstavo, je dosegel z igralci lep uspeh. Izbral je besedilo Jake Spicerja, ki je na Koroškem znan kot odličen ljudski pisatelj, ker izredno dobro pozna koroško dušo in ji je tudi ves predan.

Nekateri prizori so bili res še premalo razgibani, vendar je igra opravila svojo veliko nalogo. Kot naša Lepa Vida, tako Miklova Zala izraža neizmerno ljubezen do domovine in hrepeni po njej. Zato sta obe zgodbi čudežni pesmi slovenske duše.

Tudi mi se veselimo uspeha koroških rojakov.

je peljala tod skozi glavna rimska cesta in bi bili tako preveč izpostavljeni napadom vsakovrstnih roparjev, ki bi potovali po njej.

Gorazda samega je mikalo nadaljevati pohod v Italijo. Zavzete Celeje ga je napolnilo s ponosom in vzbudilo v njem živo željo po novih vojnih dogodivščinah. Zdelo se mu je, da bi se zdaj lahko pomeril tudi z močnimi sovražniki. Srca mu ni več mučila skrb zaradi Borutove bolezni in čutil se je po dolgem času spet srečnega. Ženina smrt se mu je odmaknila nekam daleč. Zdaj se je spominjal bolj kot neveste iz tistih dni, ko mu je vsa čvrsta in zdrava nudila neizčrpne užitke ljubezni, kakor pa iz dni njene bolezni in smrti. Prvič po ženini smrti je spet polno občutil slast življenja in željo po ljubezni. Kri je živo plala v njem in ga silila k dejanjem. Tudi on je imel vrč z vinom med nogami.

Vendar se je kljub opojnosti nad zmago in rahli pijanosti še zavedal svoje odgovornosti za usodo župe in je prepustil starostom, naj odločijo. Odločili so tako, da naj se naseli vsakdo, kjer hoče. Kumec in še dva druga so takoj sklenili, da se nasele na celejskem polju, večina pa je bila za kak bolj odmaknjeni kraj, kjer bi ne bili tako izpostavljeni sovražnim napadom in kjer bi se v primeru napada tudi lažje branili. Bali so se, da bodo Obri pritislili za njimi. Tako so naročili Gorazdu, naj razpošlje oglednike na vse strani, da bi našli primeren kraj za nova bivališča. Potem so se počasi razšli. Nekateri so se že komaj držali na nogah. Hlapci so jih morali podpirati, da so srečno našli svoje vozove.

Gorazda pa še ni mikalo spat, četudi je bilo že okrog polnoči. Z bližnje jase je odmevalo petje mladine in vmes je bilo slišati sviranje piščali in udarce bobnov. Napotil se je tja. Zamikalo ga je, da bi se tudi sam malo poveselil. Že dolgo ni plesal in vendar ni bil nič starejši kakor ti mladeniči, ki so se zdaj veselili na travniku v pomladni noči. Bili so sami njegovi vrstniki in tudi dekleta je vsa poznal. Začutil se je lahkega in veselega.

Moralo je biti že proti jutru, ko se je Magona nenadno prebudila. Nekdo je ovil roke okrog nje in pritiskal nanjo s svojo težo. V prvem hipu ni vedela, ali še sanja, ali je resnica. Groza ji je stisnila grlo, da ni mogla niti zavpiti. Potem je spoznala, da je resnica. Začutila je vonj po vinu in sama ni vedela, po čem je v hipu uganila, da je Gorazd. Z vso močjo ga je sunila od sebe, toda njegov prijem ni popustil. Bala se je zavpiti zaradi otroka in zaradi sramu pred staro in tako sta se tiho ruvala na ležišču. Slišala je njegovo strastno sopenje in čutila na liceh njegovo vinsko sapo, da se ji je hkrati zastudil in zasmilil. Spoznala je, da je pijan. Kljub temu je bil močan in le težko se mu je izvila. Med ruvanjem ji je raztrgal nočno tuniko, da je bila skoro naga. Stisnila se je v kot voza pri vhodu in bila pripravljena, da skoči z voza, če jo bo skušal spet zgrabiti. Res je neokretno tipal v temi okrog sebe, toda pri tem je zadrl v košaro, v kateri je spal otrok, in slišala ga je, kako je nekaj zamrmral, kakor da se opravičuje. Nato je omahnil nazaj na ležišče in čez nekaj hipov je že zaslišala njegovo sopenje v spanju. Ni vedela, kaj naj napravi. Tiho se je splazila nazaj k ležišču in pobrala obleko ter se v temi oblekla. Nato je sedela pri vhodu, dokler ni pokukal skozi špranje jutranji svit in so začele ženske skakati z vozov in uriti ognje. Tedaj je tudi sama zlezla z voza, prijela vrč in šla po vodo, napolnila z njo kotel in zakurila ogenj, potem pa sedela pri njem in čakala, da bodo vstale Magona in slovenski dekli. Bilo ji je težko pri srcu. Sram jo je bilo, čeprav ni bila ničesar kriva, hkrati pa je občutila nekako razočaranje, ne da bi sama vedela, zakaj. Bilo ji je, kakor da se je nekaj razbilo v njej. Mučno ji je bilo pomisliti na to, kako se bosta pogledala z mladim poveljnikom, ko se bo zbudil in streznil. Morda se ne bo ničesar spomnil? To bi bilo najbolje. A kaj si bo mislila stara, ko bo našla sina pijanega na njenem ležišču?

Sklenila je, da ne bo Secundini nič povedala o tem. Si bo vsaj prihranila mučno pripovedovanje in radovedna vprašanja. Toda morda bo Secundina sama odkrila poveljnika na njenem ležišču in to bo še bolj neprijetno. Mislila bo, da je bilo res kaj, ker ji ni

ničesar povedala. Ni vedela, kaj naj stori, ali naj se zaupa Secundini ali ne. Neodločena je sedela ob ognju, hkrati pa vlekla na uho šume z voza, kjer je spal pijani mladi poveljnik. Mislila je nanj bolj s sočutjem kot z jezo.

Čimbolj pa je živčna napetost v njej popuščala, tembolj je prevladoval tisti čudni občutek razočaranja, sama ni vedela, nad čem; pokrila si je obraz z dlanmi in zajokala. Spet jo je prevzelo čustvo neskončne zapuščenosti in obupa, kakor prvi dan ujetništva in še bolj, ker takrat je bila kot otopela zaradi očetove smrti.

Tako jo je našla Secundina.

»Vso noč so razgrajali, da skoro nisem zatisnila očesa. Gotovo je tudi Pribina norel z njimi, čeprav mi je obljubil, da ne bo. Pa bom že zvedela, imam že veliko prijateljic...«, je klepetala. Ko pa je pogledala Magono v obraz, se je prestrašila. »Kaj pa ti je, gospodarica? Zakaj jočeš? Se je kaj zgodilo?«

»Oh, nič se ni zgodilo«, je rekla Magona in si skušala naskrivaj obrisati solze.

»Pač, nekaj se je moralo zgoditi, gospodarica, drugače bi ne sedela tako zgodaj tu pri ognju in jokala.«

Magona je molčala. Secundina je počenila k njej in jo nežno objela okrog ramen, kakor si ni upala prej nikoli storiti, četudi sta bili dovolj veliki prijateljici.

»Povej mi, gospodarica, kaj se je zgodilo. Morda ti lahko pomagam.«

Magona je zmajala z glavo, nato pa spet izbruhnila v jok. Secundina ni silila vanjo. Čepela je pri njej, jo božala po licih in laseh in sočutno mrmrala: »Uboga gospodarica! Uboga gospodarica!«

To sočutje je Magoni dobro delo in z jokom si je nekoliko olajšala srce. Mikalo jo je, da bi povedala Secundini, kaj se je zgodilo, toda občutek sramu ne le zaradi sebe, ampak tudi zaradi poveljnika ji je branil, da bi se ji zaupala. Tako je rajši molčala. Čez čas je vstala, hvaležno pobožala Secundino po bujnih črnih, še razpletenih laseh in si šla k studentu umit objokani obraz.

Neprijetno ji je bilo ob misli, da bi morala nazaj na voz, in tako je pomagala Secundini in obema slovenskima deklama pri pripravljanju močnika za zajtrk. Slovenski dekli sta jo začudeno opazovali, ker še nikoli ni pomagala pri zajtrku in tudi še nikoli ni tako zgodaj vstala, vendar pa ji nista več kazali odkrite sovražnosti. Ko pa se je otrok na vozu zbudil in jo začel glasno klicati: »Gona! Gona!«, ni mogla več odlašati in je morala ponj.

V vozu je bil še polmrak. Preden je vzela otroka iz košare, je vrgla pogled na svoje ležišče in razločila temno postavo, ki je mirno sopla v spanju. Starka pa je že sedela na svojem ležišču. Gotovo je že opazila sina, ki je spal na Magoninem ležišču, vendar ni ničesar dejala. Morda je razumela, kaj se je zgodilo, ko je videla, da je Magona od zunaj prilezla navoz. Tudi Magona je molčala. Toda otrok je opazil spečega očeta in veselo zavpil »Tati! Tati!« Magona ga je naglo pograbila in zlezla z njim z voza.

(Dalje)

ZDRAVKO
OCVIRK

B
a
l
a
d
a

Spet v solzah minila vsa dolga je noč.
Na okno je veter prinašal šepete
in mislila sem, da prihajaš v posete,
tako kot prihajal si k meni nekoč.

Kako, da si mrtev, moj dragi, prišel?
Bi vedeti hotel, če imam te še rada,
jesen je in listje rumeno odpada,
moj šopek na tvojem je grobu uvel.

Ponoči se večkrat iz sanj prebudim
in v meni je, ko da bi svet se podiral,
še vedno te vidim, kako si umiral
in solze od žalosti komaj dušim.

KULTURNO IN PROSVETNO DELO NA PRAGU JESENÍ

Val vročine odhaja in kulturni in prosvetni delavci so začeli že misliti na jesensko in zimsko delo. Upamo, da se bo letošnje bolj razraslo kot pa v preteklosti. Vendar ne bi mogli pritrditi nekaterim črnogledim mnenjem in obupanemu pisanju o kulturnem mrtvilo na Tržaškem tudi v preteklosti ne.

Najprej moramo ugotoviti eno: da tisti črnogledi ali ne vedo ali pa nočejo vedeti za precej aktivno prosvetno in kulturno udejstvovanje vseh organizacij. Na Goriškem vendar ne moremo reči, da SKPD ni v pretekli sezoni zelo marljivo delovalo. Razen tega tudi nekatera prosvetna društva v okolici, kot na primer v Steverjanu. (Aktivnost teh fantov in deklet se kaže gotovo v tem, da so v težkih razmerah, brez kakih podpor od kogar koli kupili lepo in veliko zemljišče, kjer bodo zgradili svoj prosvetni dom.) Tudi v Gorici ni bila dvorana na Placuti skoraj nobeno nedeljo brez prosvetne prireditve. Razen tega delo za goriški katoliški prosvetni dom stalno napreduje.

Prav tako pa imajo tudi na Tržaškem vsi odri, čeprav so majhni, skoraj vsako nedeljo svoje prireditve. Marsikdo ne ve za knjižnice, ki delujejo. Slovenske večere — tihe prosvetne prireditve po našem podeželju smo imeli tudi v pretekli sezoni. Rojan s prostovoljnimi nabirkami gradi nov prosvetni dom. Slovenski kulturni klub je imel skozi vse leto svoje sobotne prosvetne večere. Niti ena sobota vse leto ni izpadla. Med temi večeri je bilo več literarnih večerov, na katerih so mladi ljudje brali iz svojih del.

Tudi Slovenski oder je igral v mestu in okolici, nastopal v Trstu in Gorici.

Nočemo se hvaliti z revijo, ki jo izdajamo, vendar bo Mladika letos zaključila svoj drugi letnik in upamo, da bo svoje poslanstvo nadaljevala.

Ni pa tudi majhno kulturno delo naše radijske postaje. Mnogo je bilo za njo napisanega in prevedenega. Delo Radijskega odra, ki je oddal preko 3000 del lahko podcenjuje samo nadutež ali zlobnež. V preteklem letu je začela delovati dramska šola Radijskega odra, ki bo gotovo letos nadaljevala svoje delo.

In ali so tisti črnogledi ljudje kdaj pokukali v prosvetne domove: v Sv. Križ ali v Bazovico, v Dolino in drugam?

Ne omenjam tu poklicnega gledališča, razstav naših slikarjev in drugih prireditev, ki dobivajo za to podporo matične države.

Še vedno del časopisja in slovenske javnosti zapira oči pred kulturnim in prosvetnim delom nekaterih organizacij ker niso od nje vodene in nadzorovane. Nato pa zavija oči in kliče: Kakšno mrtvilo!

Slika o kulturnem delu na Tržaškem in na Goriškem tedaj ni tako temna. Seveda pa se ne smemo zadovoljiti prehitro. Prav je, da vzpodbujamo k delu. Treba je le paziti, da ne dobi kdo napačno sliko. Omenjene članke je na primer ponatisnilo slovensko časopisje v Ameriki in so tako naši rojaki prepričani, da vlada med nami popolno kulturno mrtvilo.

Bog daj, da mrtvila ne bi bilo. Da bi se delo takoj na pragu jeseni razraslo in obrodilo bogate sadove. Idealnim prosvetnim delavcem zato kličemo: Brez zagrenjenosti na veselo in pogumno prosvetno in kulturno delo!

Marijan Kalin



Peter Maljuc

RADIO ALI TELEVIZIJA?

Ne da se tajiti velike privlačne sile, ki jo ima televizija. Morda ni privlačnost vseh programov enako močna, vendar jih je brez dvoma toliko, da priklene današnjega človeka nase skoraj ves tisti čas, ki mu je ostal na razpolago po končanem dnevnem delu. Prav gotovo je res, da zelo veliko ljudi, tudi Slovencev, stalno spremlja televizijski spored. V mnogih naših družinah odpro televizijski aparat takoj zvečer in navadno prebijejo ob njem pozno v noč. Te družine imajo navadno tudi radijski aparat, ki je nekoč pel, a je zdaj utihnil. Navadno zelo dobro poznajo podrobni televizijski program za vsako uro, dočim za radijskega sploh ne vedo več.

Vendar moramo tako pripomniti, da ni takih družin tako zelo veliko. Gotovo jih je največ v mestu samem, dočim na deželi malo. Morda jim je bilo že prej vseeno, katero radijsko postajo so imeli odprto.

Kakšne so perspektive za bodočnost? Nekateri pravijo, da se bo pri naših ljudeh zanimanje za televizijo še povečalo, ko bo začela oddajati v kratkem tudi Ljubljana.

Da bodo ljudje lahko izbirali program, bo gotovo privlačno. Vendar bo slovenski televizijski spored obsegal le 30% celotnega jugoslovanskega. To se pravi, da tudi ta ne bo Slovence povsem zadovoljil.

Poleg tega pa se zdi, da ima radio še zmeraj svoj čar. Tedaj, ko naše matere pospravljajo in urejujejo dom, mimogrede poslušajo, ali ko fantje in moške delajo na dvorišču, obenem poslušajo radio in se jim ni treba nikamor ozirati, da ne govorimo o naših starejših poslušalcih, ki čuvajo svoje oči in še o vseh, ki rajši poslušajo kot pa gledajo. Teh zvestih občudovalcev je gotovo še vedno mnogo.

Seveda mora imeti ta postaja program, ki se razlikuje od drugih. Biti mora privlačen, zanimiv, nov. Vsako ponavljanje za drugimi postajami slabi zanimanje. V vsem sporedu mora biti nek mladostni zagon, vera v resnico in svobodo, ljubezen do človeka, vse, kar ima zapadni svet najboljšega.

In biti mora **slovenska**. Če bi kdaj slovenski poslušalec opazil, da se kdo boječe odmika od slovenstva, od naše kulture, potem bo zgubil zaupanje vanj in v postajo. Današnji poslušalec je preveč izobražen, tudi na deželi, da ne bi razločil stvarnega prikaza resnice in vsiljive propagande.

Zato poročila naše postaje ali pa pregled tiska sprejemajo ljudje z zadovoljstvom. Slišijo vesti ene in druge agencije in z zanimanjem poslušajo komentar, ki ga navaja zapadni svet s prepričanjem in brez zamolčanja.

Prav tako ves bogati govornji program odkriva kulturo zapada daleč v zaledje. Le da bi bil ta program vedno interesanten, vedno nov in pogojen za tiste poslušalce, ki ta spored najbolj žejno čakajo.

Tu je samo nekaj nakazanih nalog tržaške radijske postaje v slovenskem jeziku. Če bo te naloge izpopolnjevala, bo vedno aktualna in ji ne bo konkurirala nobena televizija.

Tudi tisti Slovenci med nami, ki so prenasršeni vsega in iščejo le zabavo, se bodo ponovno vrnili na svojo radijsko postajo. S tem bodo bogatili svoj jezik, ki ga skoraj že pozabljajo, svoje otroke bodo spet vodili v očetni dom in znova se bodo približali svojemu narodnemu poreklu, ko bodo spoznavali in odkrivali vsebino in kulturo svojega naroda.

SPORED POD DROBNOGLEDOM

RADIJSKO GLEDALIŠČE

V tem sporedu smo slišali več ponovitev, ker je bilo pač poletje. Zato pa se toliko bolj veselimo jesenskega, oziroma zimskega programa. Praktično imamo na sporedu vsak teden novo dramsko delo. Žal nam je le, da nismo slišali več sodobnih tujih del, na primer moderne francoske, nemške, angleške in izvenevropske drame. Upamo, da bo v novi sezoni v tem pogledu boljše.

V septembrskem sporedu vidimo kot prvo zanimivost Ibsna. Zdi se, da ga že dolgo ni bilo na sporedu. Ta veliki dramatik je sicer mrtev že petdeset let, vendar je moderen in aktualen še danes. Razen tega je imel izredno velik vpliv na evropsko dramsko književnost, tudi na slovensko (Cankar) in italijansko (Betti). V simbolični drami *Peer Gynt*, ki smo jo že lahko ponovno slišali na naši postaji, opisuje Henrik Ibsen psiho norveškega naroda. Gotovo pa se bomo spomnili še drugih njegovih dram: *Stebri družbe*, *Nora*, *Strahovi*, *Sovražnik ljudstva*, ali pa psiholoških dram, kot so: *Divja rasa*, *Hedda Gabler*, *Stavbenik Solnes* itd. V septembru bo na programu *Gospa z morja*, drama, v kateri se na čudovit način prepleta simbolizem in stvarnost, pravljичnost in resničnost. Poslušalci radia gotovo ne bodo zamudili oddaje.

Italijansko dramatikovo pa bo v septembru predvsem zastopal v sporedu *Ugo Betti*. Umetnost Bettija se izčrpa v odkrivanju človeštva, ali bolje, človeka, v njegovih zablodah in blodnjah, iskanjih in nemiru, v padcih in dvigih. Zato so pogosto njegove drame temne in mračne, včasih brez iskric rešitve. Betti odkriva ne samo človekovo hotenja in dejanja, ampak tudi njegove skrivne misli in želje.

Opozorimo samo na nekatere Bettijeve drame: *Mož in žena*, *Korupcija v sodni palači*, *Nočni veter*, *Požgana greda*, *Lepa septembarska nedelja*.

Lepa septembarska nedelja bo na sporedu naše postaje. V tem delu predstavlja Betti malomeščanski svet. Ljudje hrepene po tem, da bi se otresli birokratske, zadržljive eksistence.

Med pravljичnimi igrkami bo gotovo ugajal »**Mizarček Svedriček**«, ki jo je napisal Saša Martelanc. Pravljica nima značilnosti in šablone starih pravljic, prav zato prinaša v mladinsko radijsko gledališče malo svežine.

V ostalem govornem sporedu opozorimo na četrtkova ilustrirana predavanja. Vili Hajdnik bo nadaljeval svoj cikel: »**Malo znane ljubezenske zgodbe iz svetovne zgodovine**«.

GLASBA NA RADIU

V septembru so na programu poleg običajnih oddaj slovenske glasbe še **samospevi** Simonitija, Adamiča in Ipavca. Poje jih sopranistka Ileana Bratuževa, spremlja pa jo znana slovenska pianistka Silva Hrašovec. Posebej moramo še opozoriti na oddajo 9. septembra, ko bo orkester Slovenske filharmonije izvajal skladbe znanih slovenskih skladateljev: **Premrla** in **Skrjanca**.

Pianistka **Silva Hrašovec** pa bo izvajala preludij **Skerjanca** in variacije **Matije Tomca**.

Tudi 30. septembra imamo na sporedu **slovenske skladbe**: **Kreka** in **Skerlja**. Dela bo izvajal orkester Slovenske filharmonije.

RADIJSKI PROGRAM ZA MESEC SEPTEMBER

POROČILA

Vsak dan ob 7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 in 23.15.

Vsak delavnik ob 14.30 dnevni pregled tiska; ob 12.45 Iz kulturnega sveta (urejuje Franc Jeza).

Vsak petek ob 21.30 Umetnost in pridelitve v Trstu (urejuje Franc Jeza).

Vsako nedeljo ob 9.00 Kmetijska oddaja (urejuje dr. Ivan Baša); ob 10.00 prenos maše iz cerkve Sv. Justa, vmes pridiga g. Petra Šorlija; ob 12.00 Vera in naš čas (urejuje g. Stanko Zorko).

OSTALI GOVORJENI SPORED

(Odgovorni urednik Ado Lapornik)

Vsak dan: takoj po otvoritvi ob 7.00 Svetnik dneva (ureja dr. Lojze Škerl); 23.55 Misel za lahko noč (recitira Stane Raztresen).

Vsak delavnik: 8.00 Dnevni jedilnik (sestavlja prof. Adela Mesesnel); od 11.30 do 12.10 oddaja **Brezobvezno**, razdeljena na dva dela: »Drobiž od vsepovsod« (ureja Mirko Javornik) in »Predavanje« s pestro vsebino (tematika po dnevih v tednu: Po širnem svetu, Potovanje po Italiji, Žena in dom, Iz kraljestva narave, Življenja in usode, Izleti po gorah).

NEDELJA: ob 17.00 **Novela tedna** (ureja prof. dr. Josip Tavčar) po vrstnem redu: Becquer Gustavo Adolfo: »Zelene oči« (31. 8.); Josip Stritar: »Mož z mačico«; Anton Čehov: »Soprog«; Branislav Nušič: »Nagrobni govor«; France Bevč: »Faraon«.

Ko študent na rajžo gre - mladinska počitniška oddaja (urejajeta radijski reporter Mitja Volčič in Drago Štoka): še 8. in 9. oddaja (31. 8. in 7. 9.) ob 19.15 uri.

Narava poje v pesmi (urejuje prof. Lojzka Peterlin) ob 21.30: po naslednjem vrstnem redu: »Ne kliči me, prišla bom sama — in bom ustavila te sredi pota« (v spomin Zdravku Ocvirku, 31. avg.); »Na srce dal bom prsti kot zdravila«; »Metulj, ti ljubljenec si rož in trav«; »Jesen, že slutim te«; »Kakor žareči rubini šipkove jagode v soncu žare«.

PONEDELJEK: ob 19.15 **Radijska univerza**: Industrijska revolucija 19. stoletja.

Mala literarna oddaja (v drugem odmoru opere).

TOREK: ob 19.15 **Širimo obzorja**: »Mladi državljani« 7. oddaja (Cives, Tati, Saša Martelanc); »Tehnika ustvarja nov svet«: 8. oddaja Cement (ing. Miran Pavlin); »Mladi državljani« 8. oddaja; »Tehnika ustvarja nov svet«: 9. oddaja Kemijska predelava lesa; »Mladi državljani« 9. oddaja.

Obletnica tedna ob 21.00: »30 let Briand-Kelloggovega pakta o obsojdi vojne« (dr. Boris Mihalič); »Cesare Pavese, 50 let rojstva« (dr. Josip Tavčar); »Stoletnica Karla Auerja, izumitelja plinske svetilke« (ing. Miran Pavlin); »Štiristoletnica smrti Karla V.« (prof. Maks Sah); »Evropska jesen pred 20. leti« (dr. Boris Mihalič).

Literatura v Sovjetski zvezi ob 22.00 (avtor Filibert Benedetič) 7. oddaja: »Šolohov, vrhunec sovjetske literature«; 8. oddaja: »Druga svetovna vojna in komunistični iluminizem«; 9. oddaja: »Privid odjuge«; 10. oddaja: Pasternak in literatura naših dni.

SREDA: **Z začarane police** ob 18.30: »Kako so vzklike planike«; »Snežka in Rožica«; »Svojevrstno drevo«; »Nezadovoljni netopirji«.

Zdravniški vedež ob 19.15 (posvetovalnica dr. Milana Starca).

CETRTEK: ob 19.15 **Radijska univerza**: »Mednarodne organizacije« ob 21.00; **Ilustrirano predavanje**: »Malo znane ljubezenske zgodbe iz svetovne zgodovine« (avtor Vili Hajdnik): 8. Faraon Akhnaton in Teie; 9. Paul Gauguin in južnomorsko dekle; 10. Atila in rimska sužnja; 11. Dickensovo srečanje z Gibernijo.

Sodobna književnost in umetnost ob 22.00: Anna Banti: »Nuna iz Sangaja« (ocena prof. dr. Josip Tavčar); »Novi skandinavski romani« (Franc Jeza); Alfons Gspan in Josip Badalič: »Inkunabule v Sloveniji« (ocena prof. Martin Jevnikar); Dino Buzzatti: »Sestdeset povesti« (ocena Mirko Javornik).

PETEK: ob 19.15 **Znanost in tehnika**: Utrinki - »Kako je tehnika premagala novo Scilo in Karibdo« - Utrinki - »Nekaj o stereofonskih ploščah«.

Dante Alighieri: **Božanska komedija — Pekel**: 30. do 33. spev (prevod dr. Alojz Gradnik - komentar prof. dr. J. Jež - recit. prof. J. Peterlin): ob 22.00.

SOBOTA: ob 16.00 **Radijska univerza**: »Življenjepis mislecev«.

Umetnost in življenje ob 19.15: »Pogled na festival jugoslovanskih filmov v Pulju (ocena Franc Jeza); »19. filmski festival v Benetkah« (ocena Mirko Javornik) — po 13. sept. oddaja predstavljena na drug dan in uro.

Sestanek s poslušalkami ob 19.15, in sicer od 20. septembra naprej (ureja Marjana Lapornik).

DRAMSKO — GLEDALIŠKI SPORED

(Odgovorni urednik ing. Boris Sancin) Val in čer (Alfredo Vanni, prevedel Mirko Javornik), komedija v 3. dejanjih, na sporedu 3. 9. ob 21. uri.

Odprava Marko (Franc Jeza), pravljica, 7. nadaljevanje na sporedu 6. 9. ob 18. uri.

Plačilo za greh (Judita Romanova), dramatisirana zgodba; 6. 9. ob 21. uri.

Vzledna žena (Marco Praga, prev. Maks Sah), igra v 3. dej.; 10. 9. ob 21.

Triglavska roža (Mirko Kunčič), pravljica igra; 13. 9. ob 18. uri.

Diktator za eno noč (Saša Martelanc), dram. zgodba; 13. 9. ob 21. uri.

Gospa z morja (Henrik Ibsen, prev. Bojan Stupica), igra v 5. dej.; 17. 9. ob 21. uri.

Mizarček Svedriček (Saša Martelanc), pravljica igra; 20. 9. ob 18. uri.

Poplah v atomskem skladišču (Renzo Bossa, prev. Mirko Javornik), dram. zgodba; 20. 9. ob 21. uri.

Lepa septemberska nedelja (Ugo Betti, prev. Mirko Javornik), drama v 3. dej.; 24. 9. ob 21. uri.

Pravljica o velikanu (Lea Pertotova), pravljica igra; 27. 9. ob 18. uri.

Mihael Kohlhaas (Heinrich v. Kleist, prev. in dramatisacija J. Golias), dram. zgodba; 27. 9. ob 21. uri.

GLASBENI SPORED

Pietro Mascagni: **Prijatelj Fritz**; zbor in orkester turinske Radiotelevizije bo vodil Pietro Mascagni. (1. avg.).

Reznicek: **Donna Diana**, ouverture; Debussy: **Iberia**, suite; tržaški filharmonični orkester bo vodil Sergiu Celibidache. (2. sept.).

Samospeve **Simonitija, Adamiča in Ipavca** bo pela sopranistka Ileana Bratuž, pri klavirju Silvija Hrašovec. (2. septembra).

Scarlattijeve sonate bo predvajal čembalist Ruggero Gerlin. (5. sept.).

Amadeus Wolfgang Mozart: **Don Juan**; dunajski filharmonični orkester in zbor dunajskega gledališča bo vodil Josef Krips. (8. sept.).

Premrl: **Allegro za godala**; Škrjanc: **Koncert za klavir in orkester v A-duru**; orkester Slovenske filharmonije bo vodil Jakob Cipci. (9. sept.).

Škerjanc: **Dva preludija**; Tomc: **Variacije na narodno temo**; Ljadov: **Birulki**; koncertirala bo pianistka Silvija Hrašovec. (9. sept.).

Scarlattijeve sonate bo predvajal čembalist Ruggero Gerlin. (12. sept.).

Giacomo Puccini: **Manon Lescaut**; zbor in orkester Akademije sv. Cecilije v Rimu bo vodil Francesco Molinari Pradelli. (15. sept.).

Mahler: **Simfonija št. 1 v D-duru**; Tržaški filharmonični orkester bo vodil Paul Van Kempen. (16. sept.).

Samospeve jugoslovanskih skladateljev in Operne arije bo pel tenorist Janez Lipušček. (16. sept.).

Scarlattijeve sonate bo predvajal čembalist Ruggero Gerlin. (19. sept.).

Rihard Strauss: **Kavalir z rožo**; orkester dunajske filharmonije in zbor dunajskega gledališča bo vodil Erich Kleiber. (22. sept.).

Martinu: **Les Pastorales**; izvajala bo sta čelist Zvonko Pomykalo in pianist Vladimir Seljan. (23. sept.).

Haydn: **Simfonija št. 86 v D-duru**; Tržaški filharmonični orkester bo vodil Pasquale Rispoli. (23. sept.).

Scarlattijeve sonate bo predvajal čembalist Ruggero Gerlin. (26. sept.).

Francis Poulenc: **Dvogovori Karmeličank**; Tržaški filharmonični orkester in zbor gledališča Verdi bo vodil Olivero De Fabritiis. (29. sept.).

Škerlj: **Serenada**; Krek: **Koncert za violino in orkester**; orkester Slovenske filharmonije bo vodil Samo Hubad, solistka Jelka Stanič Krekova. (30. sept.).

Papandopulo: **Canzonetta in ples**; Klemann: **Sonata v C-duru**; koncertiral bo pianist Fredy Došek. (30. sept.).

18. avgusta 1850 je v Parizu v 51. letu starosti umrl francoski pisatelj Honoré Balzac.

18. avgusta 1450 je bil rojen v Splitu hrvatski pesnik Marko Marulić.

19. avgusta 1917 se je začela silovita soška ofenziva, ki je trajala do 28. avgusta.

21. avgusta 1780 se je rodil slovenski jezikoslovec Jernej Kopitar.

21. avgusta 1635 je umrl v Madridu španski pesnik Lope de Vega, začetnik španske dramatik.

22. avgusta 1862 se je rodil francoski skladatelj Claude Debussy.

23. avgusta 1486 se je rodil v Vipavi Žiga Herberstein, diplomat in zgodovinar.

24. avgusta 1581 je začela v Ljubljani delovati protestantska komisija, ki je dajala navodila za ureditev slovenskega pravopisa. Po teh smernicah je sestavil Adam Bohorič prvo slovensko slovnico in Jurij Dalmatin priredil slovensko sveto pismo.

25. avgusta 1900 je umrl v Weimarju nemški filozof in pesnik Friderik Nietzsche.

26. avgusta 1789 je francoska ustavodajna skupščina sprejela 17 členov o človeških in državljskih pravicah, kar naj bi veljalo za vse ljudi, za vse čase in vse dežele...

28. avgusta 1749 se je rodil nemški pesnik J. W. Goethe.

28. avgusta 1851 se je rodil pisatelj Ivan Tavčar.

28. avgusta 1866 se je rodil slovenski glasbeni pedagog Matej Hubad.

29. avgusta 1906 so ameriški Slovenci ustanovili v Clevelandu slovensko narodno čitalnico.

30. avgusta 1852 je izšel odlok naj se Slovenci v Avstriji obvezno uče v šolah slovenščine.

30. avgusta 1713 so z mirom v Utrechtu zaključili špansko nasledstveno vojno.

31. avgusta 1589 je umrl prevajalec svetega pisma Jurij Dalmatin.

3. septembra 1843 so izšle v Ljubljani Bleiweisove Novice — 43 let po Vodnikovih Novicah.

4. septembra 1834 se je rodil v Ljubljani prirodopisec in pisatelj Fran Erjavec.

4. septembra 1852 se je rodil na Brdu pri Lukovici pisatelj Janko Kersnik.

4. septembra 1907 je umrl skladatelj Edvard Grieg.

6. septembra 1930 so bili v Bazovici ustreljeni Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič.

7. septembra 1818 se je rodil v Planini na Notranjskem pesnik in skladatelj Miroslav Vilhar.

8. septembra 1841 se je rodil češki skladatelj Anton Dvoržak.

9. septembra 1792 se je rodil slovenski slikar Matevž Langus.

9. septembra 1828 se je rodil ruski pisatelj Lev Nikolajevič Tolstoj.

13. septembra 1923 je umrl v Pišecah jezikoslovec Maks Pleteršnik.

13. septembra 1321 je umrl pesnik Dante Alighieri.

14. septembra 1890 se je rodil v Ljubljani slavist Franc Ramovž.

15. septembra 1947 je bila ratificirana mirovna pogodba med Jugoslavijo in Italijo. S to pogodbo je bila ustanovljena nova država Svobodno tržaško ozemlje. Zaradi novih političnih ovir ta država ni mogla zaživeti.

»Adijo bukve, šola...« so veselo peli pred dvema mesecema naši šolarji in šli polni ognja v toplem poletju v hribe, k morju, na Kras, na obiske, v kolonije in na letovanja. Sedaj se vračajo. Vse že kliče k vpisovanju in k popravnim izpitom. Šola odpira svoja vrata.

Slovincem na Goriškem in Tržaškem pomeni šola mnogo več kot pa drugim. Šola je naša narodna ustanova, naša kulturna zakladnica, iz katere dobiva mladi rod življenjski sok, prepotrebno kri za življenje in obstoj slovenstva.

Naša narodna zgodovina zadnjih sto let nam neverjetno veliko poroča o boju za narodno osnovno, srednjo in visoko šolo. Občudujemo pogum narodnih delavcev, ki so posvetili vse svoje sposobnosti in se vrgli v boj za slovensko šolo. Ko so izvojevali pravico do lastnih osnovnih šol, so se vrgli v boj za srednje šole. Tudi dunajska vlada se je zamajala zaradi slovenske srednje šole v Celju, a odnehali niso niti borci niti sovražnik. Zmaga je bila na strani pravičnih zahtev, na strani slovenskih narodnih zahtev. Tudi za našo šolo v zamejstvu smo v neprestanih bojih, mi tukaj kakor naši bratje na Koroškem. Vsa naša prizadevanja pa morajo biti podprta od vseh in vsakega s plebiscitarnim vpisom naših otrok v slovenske šole. Slovenski vrtci, osnovne in srednje šole na Goriškem in Tržaškem niso nekaj zasebnega, kakor nekoč Ciril-Methodove šole. Naše šole so danes državne, od države ustanovljene in država jih vzdržuje. Zato stran vsak strah, vsako nezaupanje.

Tvoja hči in tvoj sin, slovenska mati in oče, bosta s slovenskim spričevalom, spričevalom slovenske šole, dobila prav tako službo in košček kruha, če bo le mesta, kot če bi imela spričevalo italijanske šole. Danes je merilo le pridnost in sposobnost. Staršev in šolarjev ne sme plašiti dejstvo, da še naša šola ni organično urejena. To škodo trpe le učitelji in profesorji, ki pa vseeno z vso požrtvovalnostjo opravljajo svoje poslanstvo.

Po trinajstih letih ima slovenska šola na Goriškem in Tržaškem ponovno svojo utrjeno tradicijo, ki jo je nasilno prekinila temna doba fašizma. Kako radi se danes trkamo na prsi, kako smo čuvali slovensko besedo, pesem in molitev, ki je bila povsod in vsem v napotje. Kako dolga je bila pot Ciril-Methodove šole k Svetemu Jakobu iz Barkovelj, Rojana, Svetega Ivana in iz mesta. Pa smo radi hodili v burji in vročini, ker smo hodili v slovensko šolo. Danes ni več dolgih poti. Sredi mesta, v predmestju in okoli, povsod je slovenska šola. Samo da na žalost ugotovljamo, da pada narodna zavest premnogh staršev, ki so sami v nežnih letih bili veliko bolj zavedni. Česa se bojimo? Smo se naveličali biti Slovenci, ali pa smo Slovenci le doma za pečjo, kadar piha huda burja, ali pa takrat, ko še zaradi hude poletne vročine zatečemo na Kras k sorodnikom? Ne bodimo šalobarde! Naš otrok v slovenski vrtec, v slovensko osnovno in v slovensko srednjo šolo in nikamor drugam!

MILIVOJ FERLUGA

N
A
B
R
E
Ž
I
N
A



Učenci v kamnoseški delavnici strokovne šole

MIRANDA ZAFRED

Charles Chaplin in njegova umetnost

Med največje umetnike v zgodovini kinematografije spada prav gotovo Charles Chaplin, ki je ustvaril vrsto nepozabnih filmov, katerim je bil sam režiser, glavni igralec, in scenarist in skladatelj.

Charles Chaplin se je rodil 16. aprila 1889 v Londonu. Njegov oče je bil igralec, njegova mati varietetska pevka. Preživel je bedno mladost v East-Endu, v okraju siromakov. Ko je oče umrl, je bila družina nenadoma v največji revščini. Charlesovega brata je bedno življenje prisililo, da se je izselil v Južno Ameriko. Charles je poskusil vsakovrstne poklice: bil je kočijaž, cirkuški klovn, igralec. Ko je bil 14 let star, je vstopil v neko gledališko skupino, s katero je potoval po vsej Angliji. Z 19. letom je odpotoval na gostovanje v Ameriko. V drugi turneji po tej deželi ga je opazil znani producent Mack Sennet in mu svetoval, naj se posveti filmu.

Chaplin je imel v začetku nezaupanje do te umetnosti, ki je bila zanj nova. Toda končno se je vdal Sennetovemu prigovarjanju. A težave, ki jih je moral prestati, so bile nepopisne: nihče ni verjel, da je mali, skromni mož zmožen zabavati občinstvo s svojo igro. Iskali so razne like, ki naj bi jih Chaplin igral, toda bilo je zaman. Vsak poizkus se je izjalovil. Celotno Sennet je začel dvomiti in se je bal, da se je v svoji sodbi zmotil. Tedaj je Chaplin ustvaril Charlota. Zunanja podoba tega lika je nastala tako-le: Chaplin je vzel par starih čevljev in si jih obul narobe. Nato je vzel stare hlače, ki so bile last debelega igralca. Dodal je suknič Charlesa Averya, ki je bil manjši od njega. Našel je še črne brke, vzel je palico in — nastal je Charlot, majhen človek s pomečkanim cilindrom na glavi, v predolgih in preširokih hlačah, s prevelikimi čevlji, z neločljivo palico v roki. Ta človek živi težko in bedno življenje. Veliki in bogati ga preganjajo in on se mora vedno bojevati, a nikoli ne izgubi poguma, nikoli ne podleže. Vedno znova vstane in gre dalje, novim ciljem naproti. V sebi ima močno zaupanje in ljubi življenje kljub vsem njegovim težavam. Čeprav ostane na koncu filma to, kar je bil v začetku — ubog, skromen možiček — vendar moralno zmeraj zmaga: svoje nasprotnike osmeši tako, da pokaže na njih krivice. Simpatija gledalcev je ves čas z njim. Njegov nastop in njegove dogodivščine vzbujajo smeh, pomešan s solzami. In prav v tem je velika Chaplinova umetnost: v liku Charlota vidijo gledalci same sebe v negotovem vsakdanjem boju za življenje, v razblinjenju vseh upov; prodre do globine duše, bodisi, da je komičen, bodisi patetičen, včasih pa celo tragičen. Vsa njegova dela so klic po človečnosti in obsodba družbe, v kateri močnejši zatirajo šibke.

Chaplin, ki ga imenujejo edinstvenega genija v kinematografiji, o katerem pišejo cele knjige, je dosegel tako popularnost kot je ni noben drug igralec. Njegovi filmi so danes prav tako priljubljeni kot so bili pred 30. leti. Lik Charlota, ki je nastal med prvo svetovno vojno, je še zmeraj znan. Pridobil si je simpatijo vseh narodov, ljudi vsake starosti zaradi preprostosti izražanja in poezije, ki jo izžareva.

V podjetju Keystone je Chaplin v enem letu posnel mnogo filmov, s katerimi je takoj zaslovel po vsej Ameriki. Pri vsaki predstavi so predvajali vsaj po en njegov film. Leta 1914 je prvič režiral in od takrat je postal svojim filmom edini režiser, zanje je pisal scenarije, igral je v njih vedno glavno vlogo (razen v »Parižanki«) in napisal je sam tudi glasbo.

Do leta 1923 se je Chaplin boril za samostojnost ter je prehajal iz podjetja v podjetje, pri katerih je ustvaril svoje

znane filme: »Pobič«, »Romar«, »Parižanka«, »Lov za zlatom«, »Cirkus«. Končno pa se mu je posrečilo, da je ustanovil svoje lastno filmsko podjetje »Charles Chaplin Film Corporation« (Filmska družba Charlesa Chaplina). Tedaj je bil že premožen mož in je dosegel tisto samostojnost ter svobodo ustvarjanja, po kateri je tako zelo hrepenel. V svojem podjetju je ustvaril znamenita dela: »Luči velemesta«, »Moderni časi«, »Veliki diktator«, »Monsieur Verdoux«, »Luči odra«. Njegov zadnji film je »Kralj v New Yorku«, ki je satira na ameriško življenje. Zaradi politične polemike, ki jo razvija in zaradi pretiravanja pa ga ne moremo postaviti na isto stopnjo kot ostale Chaplinove filme, katerih je vseh skupaj 90.

Ko se je v kinematografiji pojavil zvok, ga je Chaplin sprejel z nezaupanjem, ker se je bal, da bi ta škodil njegovi karieri, saj je bil mojster v pantomimi. Toda polagoma se je z njim sprijaznil in tako je nastal njegov prvi zvočni film »Veliki diktator«, v katerem pa tudi zadnjič nastopa Charlot.

Zaradi svojega odnosa do vladajoče družbe je postal Chaplin trn v peti mogočnim velikašem. Toda ker mu ti niso mogli po finančni strani do živega, so začeli uporabljati druga sredstva. Zoper njega so uprizarjali razne procese, klevečali so vse mogoče stvari o njegovem zasebnem življenju ter si izmišljali razne ljubavne zgodbe. Ob predvajanju filma »Veliki diktator« je komisija za raziskovanje protiameriške dejavnosti postavila Chaplina pred sodišče češ, da hoče zaplesti Ameriko v vojno. Proces bi moral biti 7. decembra 1941. leta. Ker pa so ponoči Japonci bombardirali Pearl Harbour, procesa ni bilo. Tako je Chaplin zapustil Ameriko in se vrnil v Evropo.

Ko so nekdanj Chaplina vprašali, kako je mogel doseči tolik uspeh, je odgovoril: »Prva podlaga vsakemu uspehu v življenju je poznavanje človeške narave. Naslanjam se na dejstvo, da hoče občinstvo videti nekoga v smešnem položaju, posebno če je ta človek bogat in ošaben. Ljudje, ki posebej ugled oblasti, izzivajo smeh, če so prikazani smešno; občinstvo, ki gleda njihove nesreče, se zelo smeje, mnogo bolj kakor če bi se iste neprijetnosti pripetile navadnim smrtnikom. Gledalci so zlasti zadovoljni, kadar se dogajajo bogatinom razne nevšečnosti. Te resnice sem si bil v svesti ob ustvarjanju vsakega filma. Mnogi me vprašujejo, kako je nastal Charlot. Moj odgovor je ta, da predstavlja sintezo vsega tega, kar sem opazoval v dolgih letih svojega bivanja v Londonu. Spomnil sem se vseh malih Angležev s črnimi brki, z ozkimi hlačami, s palico v roki in te sem vzel za vzorec svojemu junaku. Tako je nastal Charlot.«

Če smemo govoriti o filmu kot umetnosti, tedaj so Chaplinovi filmi velike umetnine, ki jih je znala ceniti stara generacija prav tako, kakor jih znamo ceniti mi.



Prizor iz filma »Kralj v New Yorku«

STOLP (25 točk)

A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A
A	B	C	C	C	Č	Č	D	D	D	
D	D	D	D	E	E	E	E	E	E	E
E	E	E	E	G	G	G	G	I	I	
I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I
I	I	J	J	J	J	J	J	J	J	K
K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	L
L	L	L	L	M	M	M	M	M	M	M
N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
N	N	N	N	N	N	N	N	N	O	O
O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
O	O	O	O	O	O	O	O	P	P	
R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
S	S	S	S	S	S	Š	T	T	T	
T	T	T	T	T	T	T	U	V	V	
V	V	V	V	V	Z	Z	Z	Z	Z	Z

- območje južnega tečaja
 prenarejena govorica s pristavljanjem in prestavljanjem zlogov
 deskripcija
 rimski državnik umorjen na marčeve ide
 važna železniška postaja na progi Trst-Maribor
 vrsta sira
 izletniška točka na Tržaškem
 grški filozof
 prebivalec vzhodne jadranske obale
 francoska pokrajina
 buditelj beneških Slovencev
 lep slovenski običaj na predvečer velikih praznikov
 največji afriški otok
 ekvinokcij
 voz z dvema kolesoma
 samouprava
 severnoevropska država
 samouk

REŠITVE IZ ZADNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. roka; 5. Ajdovščina; 13. grob; 17. ikona; 19. erg; 20. teci; 21. skale; 22. brr; 23. busola; 26. Hinko; 28. Til; 29. Naim; 31. Sebastopol; 33. živi; 34. Istra; 35. salv; 36. vitez; 37. Cene; 38. sel; 40. Ba; 41. akt; 43. Dora; 44. Pirej; 46. kitara; 49. ocean; 51. som; 53. lo; 54. stkem; 57. ast; 58. A(nton) A(škerc); 59. ep; 61. S(lovenski p(ravopis)); 63. Er(jave)c; 65. ol; 67. test; 69. shod; 71. rine; 73. so; 74. Liverpool; 77. radovednež; 80. Avar; 81. empir; 82. Riga; 83. Aide; 84. raj; 85. avion; 86. ovalna; 88. Žan; 89. ideal; 91. slap; 93. ina; 94. obale; 96. četa; 97. storilnost; 98. imam.

Navpično: 1. Ribnica; 2. okrase; 3. Koritnica; 4. an; 6. jeseter; 7. drob; 8. glas; 9. št.; 10. Čehov; 11. (I(van) C(ankar), I(van) P(regelj)); 12. Ninočka; 13. G(r)k; 14. Ratitovec; 15. Oliver; 16. Belizar; 18. ab; 21. so; 24. US; 27. kl; 30. mre; 32. tlak; 33. Žid; 38. sin; 39. lesa; 41. Atos; 42. trs; 44. pater; 45. jo; 47. il; 48. Atene; 50. Ester; 52. meh; 55. kreda; 56. Volarič; 58. atomist; 60. por; 62. proglaš; 64. poženem; 66. livade; 68. spev; 69. slinar; 70. Darwin; 72. Ivan; 73. sedala; 75. vajat; 76. opolo; 78. Diano; 79. nižam; 85. al; 87. AO; 90. AA; 92. pi; 95. bi.

Ugankarsko stran urejuje dr. Iv. Artač.

Prve črke od zgoraj navzdol povedo ime, priimek in rojstni kraj slovenskega pesnika, rojaka iz goriških Brd.

POSETNICA (15 točk)

MIRAN RAŽNEK
s. k.
BANI

Kaj je ta tržaški delavec?

DOPOLNILNICA (15 točk)

- — — ditev
- — — rkoli
- — — boda
- — — eter
- — — enica
- — — nomat
- — — r — nost

Vstavljene črke dajo narodni pregovor.

MAGIČNI KVADRAT (10 točk)

	1	2	3	4	5
1					
2					
3					
4					
5					

- orientalsko tržišče
 žensko ime
 kjer se morje zajeda v kopno
 poglavar izumrlega divjega naroda
 ravnina

NAŠIM UGANKARJEM!

J. B. iz Gorice: Vaše pripombe zadnjič so bile umestne. Vendar ste kljub temu uganke pravilno rešili. In prav tako v zadnjem pismu.

Vsem: Rešujte! Z reševanjem ugank si boste krajšali čas in izpopolnjevali besedni ter umski zaklad!

Tokrat je bil izžreban **Marij Pertot iz Trsta.**

Mnenja o MLADIKI

...Zelo sem zadovoljen z revijo. Prepričan sem, da zelo ustreza svojemu namenu med našimi ljudmi na Goriškem in Tržaškem. Pa tudi mi zunaj smo je veseli. Vsi, ki jo poznajo, jo pohvalijo...

Prof. S. J., Cleveland

...Odkrito povem, vsake številke sem resnično vesel. Toliko zanimive in pestre vsebine! Bog daj vztrajnosti pri tem, tako pomembnem delu za

slovensko stvar, upravi pa veliko število zvestih naročnikov!

Le krepko naprej! Bog Vas živi!

M. G., Chicago

Slikar **M. B.** je označil Mladiko kot estetsko lepo urejeno, po vsebinski strani pretehtano in se mu zdi, da se stalno izboljšuje. Zadnja številka mu je bila tako po vsebinski kot po literarni plati sploh med najboljšimi številkami.



Jesen na Krasu

Literarni pogovori

L. Š. er. Vaša novela je po tematiki zanimiva, žal pa je povsem odmaknjena od naših bralcev. Ne mislimo izbirati samo snovi s teh tal, to bi bilo zelo ozko, saj človek danes mnogo potuje in mnogo doživlja na svojih poteh. Razdalje ne pomenijo nič. Vendar bi morala le biti v Vaši noveli neka slovenska nota. Taka kot je, bi jo lahko napisal kdor koli in kjer koli. Ker se mi zdi, da to lahko napravite, pošljite še kaj, bolj našega!

D. J. V pesmi se tako hitro pozna, če je res doživeta, ali je skonstruirana. Poslali ste jih več s pripombo, da tudi tiste, ki jih objavljamo, niso vse dobre. Drži, kar pravite, vendar s tem ni rečeno, da ne bi imeli rajši boljših pesmi. Vendar — ne zamerite — te, ki ste jih poslali, ne dosegajo teh, ki jih objavljamo. Zato le še oblikujte, ponovno jih berite, izboljšujte, toliko časa, da bodo res zvene in pele. Zdaj so vse pretrde.

MAL. Vaša povest, ki ste si jo zamislili, da bi izhajala v nadaljevanjih prihodnje leto, je dobrodošla. Žal pa je rokopis nečitljiv in Vam jo zato vračamo. Morda bi utegnili prepisati sami. Mi bi naredili preveč napak.

Sprašujete, ali bomo res začeli v novem letniku novo povest. Da, s tem že računamo. Zdi se, da bo letošnja nekako v decembrski številki zaključena in bi potem zares radi imeli takoj novo. Najrajši domače delo. Zato vabimo sotrudnike, da pišejo. Radi bi več izbire.

B. G. Iz dveh samih pesmi, ki ste jih poslali, ni mogoče odgovoriti na vprašanje, ki ste ga postavili: ali ste pesnik. Po dveh kratkih pesmicah! Skoraj ne bi mogli odgovoriti pritrdilno, pa se vendar tudi lahko motimo. Gotovo niste napisali samo dveh — pošljite tedaj več!

LAS. Vaš pesimizem je pretiran. Zdi se Vam, da začetniki ne bodo mogli v reviji nikdar objaviti svojih prispevkov, ker je preveč že znanih in priznanih sodelavcev. Motite se. Prvič ni preveč takih sodelavcev ali vsaj ne toliko, da ne bi bilo prostora za vsakogar, ki pokaže iskrico resničnega umetniškega ustvarjalca. Drugič pa mora imeti v revijo vsakdo dostop, ki napiše nekaj dobrega in tako, da ustreza načelom revije. Zato naj Vas ne moti ničesar in pošljite!

ARS. Vaš prispevek spada bolj v kakšno strokovno revijo. Če bi uporabili izsledke v literarni obliki, potem bi bilo nekaj drugega.

VSEM. S to številko bomo tudi mi plačali davek poletni vročini — z njo smo namreč v zamudi. In ker navadno listi in revije vsaj enkrat poleti ne izidejo, bo izšla tudi naša prihodnja številka v začetku meseca oktobra.

Rokopisi morajo biti v uredništvu najkasneje 15. v mesecu, da pridejo v poštev za naslednjo številko.

Jože Peterlin

Za dobro voljo

»Vedita se kot bi bila doma! Moja hiša vama je na razpolago,« je dejala neka gospa priletima zakoncema, ki sta jo obiskala.

In v hipu sta bila zakonca v laseh.

Nek župnik je imel navado snemati svoje pridige na trak, da si jih je tako laže zapomnil. Ko je nekoč eno poslušal, je zaspal.

Pepe stricu, ki ga je pričakal na kolodvoru v Beogradu:

»Strašno slabo mi je. Sedel sem v obratni smeri kot je vozil vlak in to mi zelo škoduje.«

»Toda,« ga je vprašal stric, »kako pa da nisi prosil kakega potnika, naj menja prostor s teboj?«

»Le koga naj bi prosil,« je odvrnil Pepe, »ko pa sem bil čisto sam v kupeju.«

Ob eni ponoči. Dva ponočnjaka v baru: »Povej mi,« reče prvi, »kaj ti reče žena, ko se vrneš tako pozno?«

»Nič, prav nič. Nisem poročen.«

»Toda, zakaj pa potem hodiš tako pozno domov?«

Dva prijatelja se po dolgem času srečata: »Se spomniš, Gašper, Tineta? Zmerom smo ga imeli za bedaka. Zdaj pa sem se prepričal, da je bil pogumen mož, inteligenten, velikodušen in rekel bi celo izreden!«

Prijatelj se čudi.

»Verjemi mi, prijatelj. Poročil sem se z njegovo vdovo...«

Vojak je zgubil puško in sedaj pripoveduje o svoji nesreči naredniku. Ta ga obsuje z vsemi mogočimi grožnjami in končno zaključí:

»In potem jo boš moral tudi plačati!«

»Toda kako — ugovarja vojak — ko pa ne bom mogel nikoli zbrati dovolj denarja, da bi jo lahko plačal?«

»Moral ga boš dobiti, pa naj te še toliko stane! Pomisli kaj bi se zgodilo, če bi vsi vojaki izgubili svoje puške!«

»Toda gospod narednik, če bi zgubil tank, ali bi ga moral potem plačati?«

»A seveda!«

»Sedaj razumem zakaj kapitaní uto-nejo s svojo ladjo.«

Zelo velik in zelo majhen mož sta se ga v gostilni krepko navlekla ter tako postala prijatelja.

»Veste, je rekel dolgin, »ko sem se rodil, sem imel samo kilo in pol.«

»Kaj pravite! In ste ostali živi?«

»Ostal živ! Človek, morali bi me videti sedaj!«

Na mali bencinski postaji, daleč od civilizacije, so obesili sledečo tablo:

»Ne iščite pri nas informacij. Če bi sploh kaj vedeli, ne bi bili tu.«

MLADIKA prihaja v slovenske družine, na vas in v mesto. Kupujte in obiskujte tvrdke, ki oglašajo v Mladiki!

Če želite imeti res lepe cvetlične šopke ali vence, jih naročite v cvetličarni



IVANKA

TRST, Via dell'Istria 17

Dobro in solidno

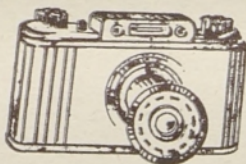
boste postreženi v trgovini

Anton Bak

trgovina jestvin in zaloga
oglja, drv in petroleja

TRST, Via S. Cilino 34

Vista



TRST
VIA CARDUCCI 15
Telefon 29-656

Bogata izbira naočnikov,
daljnogledov, toplomerov
in fotografskega materiala

Ko gradite stavbe ali popravljate domove, se oglasite v podjetju, kjer boste našli zalogo stavbnega materiala in lesa

Celeste Daneu (Danieli)

OPČINE
NARODNA ULICA 77 = TELEFON 21-034